قووکردنوی شش و خباتی بهودی ئپزسینی است.. حمید تقوایی

ورگانی بـ کوردی:کاو عومر

لسر بنمای سیمینارک بـ همان ناوو لـ کنای ئاسمانی کنا جدید ئامادکراو
ناونیشانی ئم وتووژ قوبوونوی شش و خباتی بهودی ئپزیسینی است. من بجیا باسی ئم دوو لاینـ دکم و دواتر پوندییان لگ یکتر نیشان ددم.
قووکردنوی شش
سبارت بـ پسی شیش، سرنجی یکم ئویـ کـ مودای نازایتی و گردبوونو و خپیشاندانکان بـ براورد بـ نموونـ بـ مانگک لموبر کمی کردوو. نگ ئم دخ ئو بوایـ ببخشت کـ شش هور بووتو یان خریکـ کتایی دت و کماری ئیسلامی توانیویتی لـ گی سرکوت و ئعدامو پش بـ درژی شش بگرت. بام بای من ئم کمبوونوی ششی شقام بـ مانای وستانی شش یان تنانت لاوازکردنی شش نییـ.
شش وکی هی نییـ کـ لـ سفرو دست پبکات و بگاتـ سد. شش هوراز و نشوی هیـ، سردمی جیاواز و قناغی جیاوازی هیـ. ئوی گرنگـ ئویـ کـ پرسی ئیرادی کمگا و هوستی حکومت و پیوندیی خک لگ حکومت و تنانت پگی جیهانی حکومت چییـ؟ بـ کو دوات؟ ئایا کماری ئیسلامی برو سقامگیری زیاتر دوات؟ ئایا نائومدی و زامندی بـ حکومت و ژیانی ئاسایی لـ کمگادا زا بوو؟ یان بـ پچوانو لاوازبوونی یزکانی حکومت و ق و کینی گشتی لـ کماری ئیسلامی و ووبووبوونوی خک و حکومت توندتر دبت؟
نموونـ زرن کـ نیشان ددن کـ وتی پشهاتکان بـ برژوندی خک و بـ زیانی حکومتـ. من ئم پرسیـ بـ قووبوونوی شش ناودبم. ئمش بو مانایـ کـ توری شش، توری داواکاری و نازایتیی خک زیاتر ئاشکرا و شفاف و ادیکاتر دبت.
لـ چند هفتی ابردوودا بینیمان کـ کبوونوی گور لـ ناوخی ئرانو بـ بانگواز و لدوانی ادیکاو هاتوونتـ گپانکـ. لنویاندا نزیکی دوو هفتـ لموبر بیاننامیک

بناونیشانی "بیاننامەی یەکیزی و تەبایی دژی سزای لەسەدارەدان" بەاوکرایەوە، کە دژی تەواوی سزای لەسەدارەدان بوو و تەنها دژی سزای لەسەدارەدان نەبوو. واژەکارە سەرتاییەکانی ٢٣٥ چالاکوانی بزووتنەوە ناەزایەتییەکان بوون کە تا ئەستا گەیشتووەتە نزیکەی دوو هەزار واژە.

ئەم لەدوانە زەر ادیکا و ووونە لە سەدارەدان بە کوشتنی دەوەت ناودەبات و داوا دەکات نەک تەنها سزای لەسەدارەدانی ئەم دواییانە هەبوەشنرەتەوە، بەکو سزای لەسەدارەدان وەک ئامرازەکی سەرکوت و کوشتنی حکومەت، کوشتنی دەوەتە، و دەەت پەویستە هەبوەشتەوە. واژەکارانی ئەو بیاننامەیە کەسایەتییە جەماوەری و ناسراو و دەرینەکانی بزووتنەوەی کرەکاری، دایکانی دادخواز، ئەکادیمی، مامەستا، خانەنشین، و نووسەر و هونەرمەند و کەسایەتییەکانی دیکەی بزووتنەوە ناەزایەتییەکانن.

بەای من ئەمە یەکەکە لەو نموونانەی کە نیشانی دەدات کە شەش چەن قوەایی پەیدا دەکات و ئامانج و داخوازی و تەمەتبارکردن و تەوەر و ناوەکی ناەزایەتی دەربەینەکەی بەرامبەر بە کەماری ئیسلامی و لەدژی کەی سیستم و بارودەخی هەنووکەیی خەریکە ادیکا. تروهەمەلایەنەتر دەبەت.

کەمەک نووسەر بیاننامەیەکی دیکەیان دژی سزای لەسەدارەدان بەاوکردەوە. هەروەها لە چەند ەژی ابردوودا لەدوانی ادیکا بە ئازادکردنی زیندانیانی سیاسی بەاوکراوەتەوە.

نموونەیەکی نوەتر لەدوانەکە سەبارەت بە دەخی خراپی ئەستا بە هەمان ناونیشان کە هەفتەی ابردوو لەلایەن ئەنجومەنی ەکخستنی ناەزایەتی کرەکارانی گرەبەستی نەوتەوە بەاوکرایەوە.

ئەم لەدوانە تەنها سنوردار نیە لە بوارەک یان دوو بواردا، بەکو بەشەوەیەکی هەمەلایەنە پرس و مەینەتی جەراوجەری وروژاندووە، وەک لەسەدارەدان، سەرکوت و گرتن، بەمافی ژنان و ئاپارتایدی جەندەری، هەاواردن و چەوساندنەوەی نەتەوەیی، جیاکردنەوەی ئایین لە حکومەت و پەروەردە.و سیستەمی دادوەری، ئازادی بە مەرجی مانگرتن و ەکخستن، ادەربەین و هتد. ئەم بیاننامەیە ایدەگەینەت کە ئەمە دەمانەوەت "نەهەشتنی هەر جەرە هەاواردن و نایەکسانییەکی مەدەنی و ئابووری و چینایەتی" و دەەت ئەمە هیچ جەرە حکومەتەک لە سەرووی خەکەوە قبوە ناکەین و داوای بەشداری استوخەی خەک دەکەین لە بەوەبردنی کار و بەرهەمهەناندا ناوەندەکان و هەروەها لە بەوەبردنی کەمەگادا. واتە هەمان بیرەکەی بەوەبردنی شورا کە چەند ساەک لەمەوبەر لە کاتی مانگرتنی کرەکارانی هەفت تەپەدا پەشنیار کرابوو. لە کەتاییدا ئەو بیاننامەیە زەر ووونە

ایدگینت کە دبت لە دوری ئو داواکاریانە یکبگرین و داوا لە هموو کرکاران و هموو چین و توژە نازییکانی کمگا دکات لە دوری ئم بیاننامیە یکبگرن.
بم شویە کرکارانی نوت لە ئاستی ماکرە سیاسی و کمایتیدا خنە و نازایی خیان برامبر بارودخی ئستا ادگینن و بانگوازی هموان دکن لە دوری ئم ئایە یکبگرن. ئمش نموونیکی نایابی قووکردنوی شش.
لە لایکی دیکو دبینین کە پگی کماری ئیسلامی لە ئاستی جیهانیدا برو دابزین دچت و هموو ژک حکومت و پرلمان و سیاستمداران و لاینە سیاسییکان لە واتانی ژاوایی نازایتی دردبن برامبر بە ئعدامکان و کماری ئیسلامی شرمزارکردن دکن و بە اشکاوی برگری لە ششی ژن ژیان ئازادی دکن. ئوان ئم پشهاتی ئم دواییە، کە پرلمانی ئوروپا ئوی پسندی کرد کە سوپای پاسداران بخرتە لیستی تیرریستانو، یکک لە دستکوتە گرنگکانی شش، کە یکسر لە زرک لە شارکاندا لگە دربینی خشی و شادی خکی برووو بووو.
لم وانگیو پگی جیهانی کماری ئیسلامی لە دابزیندایە و بە هی دساتی ششو ژ بە ژ زیاتر لە جیهاندا گشگیرتر دبت.
جگە لمش کچبرانی ئرانی و خکی ئازادیخوازی واتان بهمان شو بردوام و بردوام، لە نازایتی ژانی شممە و ژانی دیکی هفتدا لە زرک لە واتانی ئورووپایی و ئمریکایی و چند واتکی دیکدا، دوایین حاتیش کبوونوی زیاتر لە دە هزار کسی لە ئیسترس برگ بوو. ئو گردبوونویی کە داواکاریی ناساندنی سوپای پاسدارانی وک تیرریست تدا خرایە وو و هر بیش دبە بگوترە کە خپیشاندانکی سرکوتوو بوو. ئم بزووتنویە نیشانی ددات کە ئرانییکانی دانیشتووی درویی وات لە فشار خستنە سر حکومتکان بە ووبووبوونوی کماری ئیسلامی ککی کاریگر دگن.
لە ناوخی واتدا دیوار نووسین و چل ژکان و دروشمی شوانە لە ماو یان کبوونوی هزاران کس لە ژانی هینی لە زاهیدان هشتا بردوام، کمگا هشتا لە گژاودایە.
خاکی بنتیتر کە پویستە جختی لسر بکمو ئویە کە ششی ئستا بتواوتی پیوندی نوان حکومت و خکی بە یکجاری گیو بە قازانجی خک و بە زیانی حکومت. ئیتر خک حکومت ، وک دامزراویکی دوتی کە دبت کاروبارکان بو

ببات یان تەنانەت بیەوەت بەوجەرە بکات، بە نموونە بەرپرسیار لە تەندروستی و پەروەردە و ەکخستنی ئابووری و هتد سەیری ناکەن. ئیتر هەمووان حکومەت وەک بکوژی خەکەکە دەیبینن و نەک وەک بەرپرس لە کاروباری کەمەگا.

ئەمە حکومەتەکە ستراتیجی "بکوژە و بمەنرەوە" پەیەو دەکات! حکومەتەک کە کەمەگا بە دوژمنی خەیی دەزانەت و خەشی وەک دوژمن مامەە لەگەە خەک دەکات. کاتەک خامنەیی شەش بە پیلانی دوژمنان دەبینەت، ئەمە تەنیا بانگەشەیەکی پەوپاگەندەیی نییە، بەکو ەاگەیاندنی ئەو ەاستییەیە کە خەک دوژمنی ئەو و ەژمەکەیەتی. ئەمە پرسی کەماری ئیسلامی تەنیا پاراستنی دەسەاتی خەیەتی لە بەرامبەر لەشکرکەشی و دەستدرەژیی ئەم دوژمنە و شەشی ژن ژیان ئازادی و نەک هیچی تر. بە هەر نرخەک بەت، بە زیندانیکردن، ئەشکەنجەدان، کوشتن، لەسەدارەدان و دەندانەترین شەوازەکانی سەرکوتکردن، هەو ئەدات بە پاراستن ومانەوەی خەی.

هەر لەبەر ئەم هەکارانەش کە خەک حکومەت بە بکوژی خەیان دەزانن و تەواو. ئەم حکومەتە بکوژی خەکە و تەنها مەبەستی ئەوەیە خەی لە دەسەاتدا بمەنتەوە، هەر بەیە قەیران لە دوای قەیرانمان دەبەت. ئەستا قەیرانی دابینکردنی غاز و نەوت و سووتەمەنی هەیە، سبەی کەش و قەیرانەکی تریش دروست دەبەت، پیسبوونی هەوا گەیشتووەتە سنوورەکی تەحەمول نەکراو، هەژاری و نائەمنی بەداد دەکات، لە ەووی ئابووریەو حکومەت بەتەواوی مایەپووچ بووە و هیچ ئاسە و چارەسەرەکی نییە. خەک دەزانن حکومەت خەی دروستکەری ئەو نەهامەتیانەیە و چارەسەری ئەو نەهامەتیانە نییە. ئەم پرسانە لەپاە کوشتن و سەرکوتکردن و کوشتنی خەکی ناەازیدا، ەژانە سووتەمەنی زیاتر دەدەن بە ەق و بەزاری و توەیی لە نەو خەکدا و وەک بزوەنەری شەش کار دەکات.

ئەم پەیوەندییەی نەوان ئەو دوو دوژمنە نەوان حکومەت وخەک هەلومەرجی تەقینەوەی دروستکردووە کە ئیترلەبیر بکرەت و ناتوانرەت بگەەندرەتەوە دواوە. کەمەگا ناگەەتەوە بە بارودەخی ئاسایی.

ئەم بەش کورت دەکەمەوە. وەک لە سەرەتادا وتم شەش هەوراز و نشەوی هەیە. ئەمە ئەستا لە قەناغەکداین کە مەودای ناەزایەتییەکان کەم بووەتەوە، بەام ئەمە بەو مانایە نییە کە شەش کوژاوەتەوە یان خەک بەهیوا بووە یان ورەی لەدەست داوە و بەم دەخە ەازییە. ئەمە هیچ کام لەمانە نابینین، بەپەچەوانەوە تووەیی و ەق و کینەی لەحکومەت و خواستی ەووخاندنی، ەژ بە ەژ گەش دەکات. ئەمە ئەستا لە قەناغ و سەدەمەکداین کە سەرمایەی ناەزایەتییەکانی کەمەگا، واتە دامەزراوە و کەسایەتییەکان،

کمیت و شوراکان، و چالاکوانان و سرکرد پراکتیکییکان لە بزووتنوەی کرکاری، لە بزووتنوەی دادگاییکردن، لە بزووتنوەی ئازادیی ژنان، لە بزووتنوەی خوەندکاریدا، هتد، دیارتر و اشکاوانترن، ووونتر دەنە گەپانکە، لەدوان و بانگواز دەدەن و بەم شوەیە شەش خەریکە یزبەندیی خەی بەهەزتر دەکات.
بە بەوای من شەش لە ووی ناوەکی داواکارییەکانوە زیاتر ەکخراوتر و قووەتر دەبەتوە.
هەوەکانی ئەپەزیسیەنی است
ەنگدانوەی ئەم دەخە تەنیا لە یزەکانی ژیمدا نابینین، لە یزەکانی ئەپەزیسیەنی استەویشدا دەیبینین. زەر جار وتوومە ئەپەزیسیەنی است، نەک هەر شاخوازەکان، بەکو هەموو ئەو هەزانەی کە نوەنرایەتی سیاسەت و بەها ناسیەنالیستەکان دەکەن، نوەنرایەتی بەها نەتەویی- نیشتمانیەکان دەکەن وەک خەیان دەەن، هەرگیز لە ووی کلتورییەو لەگە شەشدا نەبوون سیستەم و ئایدەلەژیا و عەقیدە. ئەوان دژی شەش بوون. کاتەک ئاماژە بە پەوپاگەندە و ئەدەبیاتیان دەکەیت، بەت دەردەکەوەت کە ئەوان هەمیشە شەشیان وەک ئاژاوەگەی و توندوتیژی و نائارامی بینیوە. بەیە ەحی پەکهەنانی شەش تەواوی ئەپەزسیەنی استەوی گرتەتوە. لە دەخەکدا گیراوە کە ناتوانەت نکەی لە شەش بکات و دژی بوەستەتوە، چونکە لەم حاەتەدا بە تەواوی دابەاوە و لە سیاسەت دەکشەتوە، و ناتوانەت بچەتە ناو ناوەک و داواکاری و دروشمەکانوە، و پەشکەشکردنی ئاسەی سەرکەوتنی شەش و ئەو ئامانجانەی کە دەبەت لەبەردەم کەمەگادا بەدوایدا بگەت بەیە تاکە ەگە بەی ماوە ئەوەیە کە گوتاری چەوساندنوە و هەوەشاندنوە و هاوشەوەکانی بە لایەکدا جەبهەت و دواجار باسی جەرەک لە ووخانی لانیکەم و مینیمالیستی بکات، بەام لە هەمان کاتدا، دەست بە مانە و چالاکییەکانی بکات لە سەرووی خەکەوە بە ئەوەی خەی بخاتە ناوەند و بنچینەکەوە ، لە لای حکومەتەکانی ەژئاوا و لە ای گشتیدا. باسی هاوپەیمانی و قەناغی ئینتقالی و ابەری و یەکەیزی دەکات. بەام کابرا لەبنەتدا وی دەمی لە دەوەتان و هەموو هیزە استەکانە و دەیوەت ئەوان لەدەوریەک کەیان بکاتەوە. ئەم مانەانە هیچ پەیوەندییەکیان بە شەقامەوە نییە، نە لە ناوەوە و نە تەنانەت لە دەرەوەی وەاتیش. لە دەرەوەی وەات بانگوازەکان لەلایەن کەسانی ترەوە دەدرەن، جوانوەکانی تر سەربەخە لە مانەی استەکان وویانداوە و لە ناوەوش هەمان شت. لەم نەوەندەدا هەزە استەوەکان پرسی هاوپەیمانی و تەبایی و یەکەیزی و دەوروژەنن، لە بنەتدا لەبەر ئەوەی یزەکانیان پەرش و

بەاون و لەوش گرنگتر بە پلانن و پیوەندیان بە ئامانجەکانی شەشەوە نییە. حیزب و تەنانەت بەریەکیش نییە بتوانێت کەیان بکاتەوە. ئەوان "شورای نیشتمانی ئێرانییەکان"یان پێکەوە دانا، بڕیی۷ ئابانیان دروست کرد، فەرشگەرد ناوی خۆی گەیی بە پارتی ئێرانی نوێ و هتد و هتد، بەڵام ئەو هەوڵانە نەگەیشتن و ناگاتە هیچ شوێنێک.
باسی هاوپشتی و هاوپەیمانی دەکەن چونکە خودی بڕیی ڕاست بەتەواوی سەرلەشواوە. نەک هەر لەبەرئەوەی ناتوانن لەحزبەکەدا کەببنەوە، بەڵکو بەتایبەت لەبەرئەوەی بەرنامەو ئامانج و داخوازیەکانیان جگە لەسیستەمێکی بەهای پیرەزی نەتەوەیی و تابۆی نەتەوەیی هیچی تر نین. لقێکی گرنگی ئۆپۆزسیۆنی ڕاستەو، واتە شاخوازەکان، بە تەواوەتی دواکەوتوون. ئەم لقە لە مانای ڕوون و وردی وشەکەدا ڕابردوگەرا و کۆنەپەرستە. نوێنەرایەتی سەردەمی پاشایەتی دەکات. نۆستالژیای بە ڕابردوو و پاشا و شازادە هەیە، لە کاتێکدا هەموان دەزانن کە لە شەشی دەستووریەوە تا ئەمڕۆش دیکتاتۆری لە دوای دیکتاتۆریەت هەبووە و کەمێگای ئێرانیش بە درێژایی مێژووی هاوچەرخ ڕوخساری ئازادی و تەنانەت دیموکراسی بە مانا لیبرالەکەی وشەکەیان نەبینیوە. خەڵکی ئێران هەرگیز ئازادی چالاکیی سیاسی و مەدەنیەکان، پێکهێنانی حیزب و دەربڕینی بیروڕایان نەبووە. سەردەمانێک خەڵک بە مێژووی ۲۵۰۰ ساڵە و پیرەزیەکانی باوباپیران و هتد دەخنکێنرا و ئەمڕۆش بە ئیسلام و قورئان و هتد، بەڵام لە هەموو حاڵەتێکدا هیچ هەواڵێک لە ئازادی نەبوو، تەنانەت لەگەڵ مینیمالیستیترین لێکدانەوەشدا.
شەش خرێکە کەماری ئیسلامی دەوخەنەت، بەڵام ئەمە ئامانجی دەستبەجێ و ڕاستەوخۆی شەشە. خەڵک هەکارێکی هەیە بە کە ڕوخاندنی حکومەت ڕاپەڕیوە. چەرمەسەری هەیە، نایەکسانی هەیە، هەڵاواردن و بێشایستەکی گەورەی کەمایەتی و ئابووری و چینایەتی هەیە، هەر بۆیەش دروشمی "ژیانێکی شکۆمەند مافی بەگەنۆیستی ئەمێیە" و "موچەی فەلەکیی نەهامەتی گشتی"، دروشمی دژ بە گەندەڵی و دزی و دژی ئایەتوڵڵا، ملیاردەرەکان بە شۆوێکی بەرفراوان لە ناڕازایەتیەکانی خەڵکدا بەفڕاوانی باس دەکرێن. ئەو دروشمانەی کە ئەمڕۆ بوونەتە هەی شەشی ژن ژیان ئازادی . ئەمانە ئەو پرس و داخوازییانەن کە شەش بەرەو پێشەوە دەبەن. ڕاستە شەش بە پرسی حیجاب و هەڵاواردن لە دژی ژنان دەستی پێکرد و ئەمەش پایەیەکی گرنگی شەشی ژنانە، بەڵام ناڕازیبوونی خەڵک تەنها لەبەر ئەمە نییە. خەڵک پرس و کێشەی زۆریان هەیە و هەر جارە هاوئاهەنگی و یەکێزی و هاوبەشیەتیێک لە دۆری وەڵامدانەوەی ئەو پرسانە

مانداران.
سەرکیترین شت ئەوەیە کە ئەمە لە دژی چی ناڕازایەتی دەردەبین. بۆچی دەماندەوێت کەماری ئیسلامی بڕوات؟ کێشەی خەڵک ئەوە نییە کە حکوومەتی ئیسلامی سنوورکانی خستووەتە مەترسییەوە یان پیرۆزییە نەتەوەییەکانی لە ژێر پێناوە، بەڵکو ئەوەیە کە مرۆڤ و مرۆڤایەتیی خستوەتە ژێرپێوە. لە ڕووی کەمڵایەتی و کولتووری و ئابووریەوە ٥٠٪ی کەمەگا واتا ژنان زۆرترین بێ مافی و سووکایەتی و زۆلیلی بەرکەوتووە و هەموو کەمەگە واتە لەسەدا نەوەد و نەیکان لە بچووکترین ئازادی سیاسی و مەدەنی بێبەش کراون لەمافەکانیان و پایەیان پێواوەنراوە بە ژێر هێزی هەژاری. ئەم حکومەتە بچوکترین مافی مەدەنی و سیاسی و کەمڵایەتی بە هیچ کەسێک نادات. هەر جۆرە جموجۆڵێکی ڕاگرتووە و خەڵک بە لابردنی کەماری ئیسلامی ڕاپێیون، بەڵام نایانەوێت بگەڕێنەوە بۆ دیکتاتۆریەتێکی تر. مەسەلەکە هەڵبژاردنی نێوان خراپ و خراپتر نییە. مرۆڤەکان بۆ ئەوەی هەموو ئازادییەک، هەموو یەکسانییەک، هەموو خۆشگوزەرانییەکی، ئینسانی و مەدەرن بەدەست بهێنن و چەژ لە ژیانێکی شایستەی مرۆڤانە وەربگرن، ڕاپەڕیون. ئەمە تەوەری ڕاستەقینەی دروشمی ژن ژیان ئازادییە. تەنانەت دروشمی بمرە خامنەیی تەنیا بۆ مانایە نییە کە ئیسلام یان مەلاکان بڕۆنە لاوە، بەڵکو بۆ مانایەیە کە هەژاری و بێ یاسایی و هەڵاواردنی ئایینی، نەتەوەیی، میللی، ڕەگەزی و چینایەتی لەناوبچێت.
ئەمەمان نە لە لەدوانەکانی ڕاستدا بینیوە، نە لە هەڵوەست و گوتار و دروشمەکانیدا. خەمی ئەوان زیاتر لە یەکپارچەیی خاکدایە نەک هەژاری و برسێتی و بێمافی خەڵک. بەدیلەکی ئابووری ڕاستەکان چییە؟ دیموکراسیت چی لە نایەکسانی بکات؟ دیموکراسیت چی لە سەختی ئابووری بکات؟ ئەو دیموکراسیت چی بکات لەو بڕشایە گەورەیەی نێوان کەمینەی ملیاردێرەکان و ئەو خەڵکەی پایەیان پێواوەنراوە بە خوار هێڵی هەژاری؟ ئەم جیاوازییە گەورەیە هەمیشە هەبووە. لە سەردەمی شادا هەزاران خزم و کەسی دەوروبەیانمان هەبوو، ئەمەش ئایەتۆڵای ملیاردێر و مافیای ئابووری و ئێوانەی وابەستەی نوسینگەی ڕابەرمان هەیە.
بە واتایەکی تر ئەپەزسیۆنی ڕاست لە ڕووی ناوەڕۆک و دروشم و ئامانجەکانی شێوش و داواکاری جەماوەرەوە زۆر قسەی نییە. تەنانەت لەو شوێنانەی کە قسەی هەیە، ناڕازایەتی و هەڵوەستەکانی قسەی خەڵک نین. کاتێک هێڵی سووری ئەپەزیسیۆنی ڕاستەو ناکۆکی چینایەتی و هەژاریی بەربڵاو نییە بەرامبەر بە سامانی کەمینەیەکی سەربەرز، بەڵکو یەکپارچەیی خاکی بێت، یان تەنانەت کاتێک باسی مافی مرۆڤیش

دەکات، دەبەستێتەوە بە ئیمپراتۆریەتێکی سەردەمی کۆیلایەتییەوە، تەنها بە بنەمایی و دژایەتی خۆی نیشان دەدات لەگەڵ داواکارییەکانی شۆشدا، شۆشی ژن ژیان ئازادی بە تەواوی لە فەزا و چوارچێوە و پارادایمێکی تردایە.
ئەپەزیسیۆنی ڕاست لە هەوڵدایە بە ڕوونکردنەوەی ئەم نامۆبوونە لە فەزا و ناوەندێکی شۆش بە لەدوانێکی گشتی سەبارەت بە ئازادی و مافەکانی مرۆڤ، کە تەنانەت لەم ئاستە زمان گیراوی وناتەواوشیداناکەکە لەگەڵ ڕابردووگەرایی و نەستالژیای شاهانەی ئەو دەکات و بە زنجیرەیەک کردار و مانەی بە ئەنجام کە بریتییە لە یەکگرتوویی، ڕابەرایەتی، قەناغی گواستنەوە،هاوپەیمانی، وەکالەت و هتد قەرەبووبکاتەوە.
ئەوەندەی پەیوەندی بە گفتوگۆی هاوپەیمانییەوە هەیە، پرسیاری یەکەم ئەوەیە کە هاوپەیمانی لەسەر چییە؟ تە دەتەوێت کۆماری ئیسلامی بڕوات، بەڵام کۆماری ئیسلامی بە چی ناودەبەیت؟ تە بە چی دەڵێی ڕووخاندن؟ کۆماری ئیسلامی تەنیا حکومەت و کابینە و مشتەک مەلا نییە. سیستەمێکە، سیستەمێک کە هەژاری و گرانی زەر و نائەمنی ئابووری و زەوتکردنی هەر جۆرە مافێکی کۆمەڵایەتی و مەدەنی و لە ڕووی کولتووریشەوە، هەژموونی پیرەزێکان و ڕەسا و خورافاتەکانی سەپاندووە. ئەمانە دەبە بڕان، دەبێت هەموو ئەم سیستەمە بنبە بکرێت. ئەوەی دەیەوێت ئەم ئازارانە بنبە بکات، ناتوانێت نوێنەری سیاسەتێک بێت کە پشتر هەمان سیستمی بە فۆرمێکی تر دامەزراندبوو، لەژێر دەسەڵاتی تاجدا لەبری عەمامە.
بڕای من ئەمانە ئەو هەڵومەرجە دژبەیەکانن کە ئەپەزسیۆنی ڕاستەو ڕووبەڕووی دەبێتەوە. ئەگەر دەخێک بە گۆڕەی قسەی ئەپەزسیۆنی ڕاستەو و ستراتیژێکەی بەرەو پێش بچووبا، ئەستا کێشی سیاسی ئەپەزسیۆن بە دانانی حکومەت لە سەرەوە و دەستوەردانی ڕەژاوا و ڕیفراندەم و "ژەم گەیین" زاڵ دەبوو . مەبەست لەژەم گەیین هەرگیز ئەوە نەبووە کە بە دەسەڵاتی شۆشی خێک ژەم بوخنرێت، بەکو گەیانکارییەک بوو لە سەرەوە، واتە هەمان دەستواژە و هەمان واتا کە حکومەتی ئەمریکا هەمیشە بکاری هێناوە. ئەگەر پشهاتکان بە پێی ئەجێندای ئەپەزیسیۆنی ڕاستەو بەرەوپێش بچێت، دەبە شاهیدی گوتارگەلێکی وەک پاراستنی سنوور و ڕەخنە لە کۆماری ئیسلامی وەک حکوومەتێکی "بگانە"دگرێت کە حوکمانی ئایینێکی "عەرەبی" سەپاندوە، کە دامەزرێنەرێکی لە هیندستان لەدایک بووە، و سەرکردەکەی ئەستایشی دوژمنی ئێران و ئەو ئێرانی بوونە و هتد. لە ڕوانگەی تاکتیکییەوە، هەڵی ڕیفراندەم و گەیینی دەستوور و لە هەندێک حاڵەتدا هاوپەیمانێتی بزووتنەوەی سەوز و

ونوشیی، ڕزگرتن لە ئایین و پیاوانی ئایینی باش و پیاوماقوانی سوپای وات، نە ستالژیای ابردوو و گواستنو بە حکومەتکی وک گەستانی ئاریامەهری دوا قسەی ئەبەت.
ئەگەر دەخەکە لە دەستی استدا بوایە، ئەم ئاسەیەی دەخستە بەردەم کەمەگا. بەام شەش ئەم سیستەمەی تەکدا. شەش لەدەروەی ئیرادەی هەرکەسەک ووددات و دەیوەت ەگ و یشەی ببەت و ئەو ەگ و یشەیە کە کەشەی هەزە استەکانە. استەکان دەیانوەت حکومەت بەوات و لە هەمان کاتدا بە کەمترین گەانکارییەو بەوات. دەیوەت سیستەمی زیندانەکان، سیستەمی هەزی سەرکوتکەر، سیستەمی بیرەکراسی، ئیستغلال، کەیلایەتی کرە، و کەکەکردنی سامان لەلایەن کەمینەیەکی مفتەخەرو لەسەر حیسابی هەژاریی جەماوەری خەک بپارەزەت. من نەمبینی استەوەکان نازایەتیان بەرامبەر سیاسەتی سەختیی ئابووری نیشان بدەن یان چارەسەرکیان بەی هەبەت.
لە وانگەی ئازادی و دیموکراسیەو مەرج و مەرج و سنووردارکردن و هەی سووری خەیان داناو. لە فەرهەنگی استەکاندا ئەگەر کەسەک دژی یەکپارچەیی خاک قسە بکات، ئەوا بە تاوانبار دادنرەت. بە بەوای خەیان ئەمە هەی سوورە. ئەمە هەموو خەک خەریکی تەکدانی پیرەزییە ئایینییەکانن. پرسیارەکە ئەویە ئایا سبەی کەسەک دەتوانەت ەخنە لە نیشتمان نەتەویی بگرەت وەخنە لە باوباپیران بگرەت؟ ئایا کەسەک دەتوانەت بەت کوروشی گەورە ئیمپراتەری سەردەمی کەیلایەتی بووە؟ ئایا ئازادی قسەکردنی وا هەیە؟ یان بەیارە هەمان ئەو پاشا ئیلاهییانەی ئەمە لە شەقامەکانی ئەوروپادا چالاکن، بەرببنەگیانی خەک؟
ئەمانە پرسیاری استەقینە. ئەمانە ئەزموونی ابردوون. کەمەگا تەنیا لە چل سالی ابردوودا لەژەر خنکاندن و لەژەر قامچی و پەاوی دیکتاتەریدا نەبووە، لە شەشی دەستووریەو لەژەر سەبەری ەشی دیکتاتەریەت و ستەمکاریدا بووە. شەشی ئەستا بە یەکلایی کردنەوەی چارەنوسی خەیەتی لەگە تەواوی ئەم دامودەزگا سەد سالییەدا. لە هەر گروپەک و بە هەر ناوەک. و لەردایە دەبینین کە بالی است خەی بەشەکە لە کەشەکە نەک چارەسەر.
هەو و تەکەشانی ئەم دواییەی ئەپەزسیەنی است و ململانەی وەک دابینکردنی وەکالەت و هاوبەشکردنی تویت و هتد وەک بەقی سەر ئاو وایە. تەمەنەکی کورتی هەیە. پەلەقاژیە لە ناوکرەکەی شەشەکی مەزندا کە سەرقالی کارەکی ترەو ئاراستەیەکی تر و ەوەندەکی تری هەیە.
لەژەر پەردەی گوتاری هاوپەیمانی و داکەکی و هتد، دەیانوەت مشتومە لەسەر تەوەر و داواکاری و ئامانجەکانی شەش بشوەنن. هەر

لەبەر ئەم هەکارە ئەم هەوانە وەک بەشەک لە بەرەی شەشگەانە ناخەمە ناوەوە. هەوە لە دژی شەش و لە دژی ئەو گەانکارییە یشەییانەی کە زەرینەی ەهای کەمەگا پەویستیانە.
بەپەچەوانەوە باسی چەپ، چ چەپی کەمەایەتی کە لە لەدوانەکانی ئەم دواییانەدا باسم کرد، یان چەپی حزبی وەک حزبی کەمەنیستی کرەکاری لە بنەەتدا لەسەر تەوەر و مانای ەووخان و ەخنەیەکی یشەیی لە هەموو ئەم دەخەیە . پەیوەندی بە لەناوبردنی سیستەمەکەوە هەیە، نەک تەنها حکومەتەک. لەناوچوونی سیستەمی کەیلایەتی کرە کە دوای دیکتاتەر دوای دیکتاتەر بەسەر کەمەگەیدا سەپاندوە ، کەمەگە تەنیا لەژەر ئەم ئاایەدایە کە دەتوانەت بەستی ئازاد و ەزگار ببەت.

٢٢ی ژانویەی ٢٠٢٣،٢ بەهمەنی ١٤٠١

نهەنی سەرکەوتنی ناەزایەتی خەکی پەنجوین.. عوسمان حاجی مارف

دەسەاتی زەنی سەوز ناچارکرا وەام بە خواستەکانی ناەزایەتیە جەماوەریەکەی شاری پەنجوین بداتەوە بەزوویی داواکانیان جیبەجە بکات. ئەمەش دەستکەوت و سەرکەوتنی ئەو ناەزایەتیە جەماوەریەی خەکی پەنجوینە کە توانیان بە یەکەیزی و یەکگرتوییان وتواناو پەداگری و پەگەی چەند ەژەی خەپیشاندانەکانیان، ئەم سەرکەوتنە تەمار بکەن.
چەندین ساە دەسەاتی کوردایەتی وەها ناسراوە کە لە نمونەی ئەو جەرە دەسەاتانەیە بەهیچ جەرەک ئاوەی لە پەداویستی و خواستەکانی خەکی نەداوەتەوە ناداتەوە. ژیان و گوزەرانی دانیشتوانی کوردستانی بە فەرامەشکردن و بە قەدەر سپاردووە. لەلایەک جەردەیی و گەندەی و کەکەی بەشوماری سەرمایە، خەسەتی بەپەردەی تایبەتی سەران و لەپرسراوانی هەردوو حزبی پارتی و یەکەتیە. لەلایەکی تریشەوە داسەپاندنی نەبونی خزمەتگوزاری و وەرانکاری و نائاسودەیی

و هەژارکردنی زیاتری کرێکاران و زەحمەتکێشان شەوازی بەرەوبردنی کەمەگەیانە.
ئەوەی جێگای سەرنجە بەدوای هەنانوبردنێکی کورتماوە، پەیمانیاندا وەڵام بە خواستەکانی خەڵکی پێنجوین بدەنەوە. لە ئاکامادا بە گەرمەوکێشە خواستەکانیان جێبەجێکردن.
ئاخر نهێنی جیاوازی لە نێوان وەڵامدانەوە بە خواستەکانی خەڵکی ناڕازی پێنجوین و وەڵام ندانەوەو فەرامۆشکردنی تەواوی خواستەکانی چەند ساڵەی ناڕازایەتیەکانی فەرمانبەران و مامۆستایان و کرێکارانی ژینگەپارێزو خاوەن پەداویستی تایبەت..هتد دەبێت چی بێت؟
ئایا ئەم هەنگاوە پێشیمانی و ئامادەیی و دڵ نەرم بونە لەبەرامبەر گوزەرانی خەڵک، یا بەرژەوەندیەکی ترو ناچاریەکی تر لە پشتی ئەم کردارەوەیە؟ گەر دڵ نەرم بون بێت، دڵکرێ پێشبینی ئەوە بکەین چاوەوانی ئاوگۆ لە مانای بەرنامەی چاکسازیدا وەها ببینین کە بیردۆزەکانەوەو خەریکن هەوڵ ئەدەن ژیانی ئەو خەڵکە بەرەو باشی و ئاسودەیی و دابینکردنی خزمەتگوزاریەکان دەبەن؟ بەڵام نیشانەکانی مامەڵەی پارتی و یەکێتی لە کێشمەکێشە سیاسیەکانی نێوان خەیانداو بەرنامەیزی بە ئاینندەیەک لە کوردستاندا و لە بەرامبەر پەداویستیە سەرەتایی و گرنگەکانی خەڵکی کوردستاندا، لەسەر هەمان ڕێچکەی پێشویان و بە چەتر خەریکی زیاتر لەجەردەیی و گەندەڵی و کەڵکەڵەی زیاتری سەرمایەن و ئاینندەی کوردستانیشیان سپاردووە بەقەدەری هەڵومەرجێکی نادیارو جێناجێ لە بونی دەخالەت و کێشمەکێشی نێوان ووڵاتانی زلهێزی دنیاو ناوچەکەو ناکۆکی خەیان لەگەڵ حکومەتی ناوەندیدا.
واتە ناسینەوەی ئەو نهێنیەی کە زێنی سەوز بەدەنگ خواستەکانی خەڵکی پێنجوینەوە هات و داواکانی بە جێبەجێ کردن، دەتوانین بڵێین ئاکامی چەنیەتی پەگەی ئەو ناڕازایەتیە جەماوەریە بوو کە توانی سەرانی یەکێتی ملکەچ بە خواستەکانیان بکات. شەوازو چونیەتی ئەم ناڕازایەتیە لەوەدایە هەزو توانای خۆی نیشاندین کە توانیان قەرتمی بەرژەوەندی ئابوری سەرانی یەکیتی بگرن. گرتن و داخستنی خاڵی سنوری گومرگی باشماخ و سێرانبەن مانای ڕاگرتن و زیان گەیاندن بەسەرچاوەیەکی دارایی گەورەی یەکێتی. بە ئەمەش ڕێزەکی بەرین و بەرچاوی جەماوەری ناڕازی پێنجوین هاتنە مەیدان و بەو کارە هەستان، هەر بۆیە لە وەڵامدانەوە بە خواستەکانیان سەرکەوتنیان بەدەست هێنا. واتە دەسەڵاتی زێنی سەوز لە ناچاری بە پاراستنی سەرچاوەیەکی دارایی کە پەاوپێ لە مامەڵەی دزی و گەندەڵی، سەرشێی و ملکەچی نواندوە، نەک لە بە تەنگ هاتنەوەیە

بە پەداویستی و خواستەکانی خەڵکی پەنجوین.
ئەم جارە لە ناڕازایەتی پەویستە ببێتە تاقیکردنەوە و ئەزمونی تەواوی ناڕازایەتیەکان و خەڵکی بزانن چۆن شادەماری سەرچاوە دارایییەکانی دەسەڵات دەگرن و ئاستی پگەی ناڕازایەتیەکانیان بەرز نادەگرن. چۆن ئەتوانن دەسەڵاتداران ناچار بە خۆبەدەستەوەدان بە داواکاریەکانیان بکەن. لە مەش گرنگتر پەویستە لە هەنگاوەکانی دواترو داهاتودا خەڵکی ناڕازی ئامادەیی و خەڵکخستنی بگەیەنێتە ئەو ئاستەی کە جگە لە کۆنترۆڵکردنی سەرچاوە دارایییەکان، بەڵکوو بردنی بودجە بۆ ئیدیکان لە داهات و خەرجی بخاتە ژێردەستی ڕێکخراوە جەماوەریەکانی خەیانەوە.

لێزستانی گەرم و هاوینی ساردا.. نوسینی: یوسف اسماعیل عەزیز

ئەو دانیشت و بە پاڵە پروسکە کورسیەکی لەبەردەم دانا، چاوەنۆڕی هەوونیشتنەکەی نەکرد، بە ئاسپایی لەی پرسی: چیەکی ژیانی تۆ چییە؟ ژیانی من وەک خامەیەک لە پیتەکانی ڕۆژگاری بەدبەختی تەک ئاماوە، هەر لە تەمەنی نەزدە ساڵیدا هەست بە یەکەم جیاوازی تەمەنی خەم کرد. کاتێک هووی کردە کتێبخانە و لە سوچێکی کتێبخانەکەدا دەستی بە خوێندنەوەی ڕۆمانێکی خەیاڵی کرد، من کتێبەکەی بەردەمم پشت گوێ خست، چاوەکانم پەیوەست بوون بە سەیرکردنی ئەو؛ کچێک بوو کە بە قووڵی چووبووە نێو دونیای ڕۆمانەکە و لەگەڵ وشەکانی دەجەنگا.
هەوڵەکانم بۆ خۆ نزیککردنەوە لەو زۆر سەرقاڵی کردم، لە کاتی دەرچوونم لە ئامادەیی، پاشان کە وەرگیرام لە بەشێکی هەرباشی زانکۆیەکی ئەم شارە، لەبەر چاوەکانی ئەو، باشترین بەشم وەلاوە نا، تاکو بتوانم ڕۆژانە لە کلاس چاوم پێی بکەوێت. دوای تێپەڕینی نیوەی ماوەی خوێندن، ڕۆژێک لە کتێبخانەی زانکۆکەمان ئەو کچەی کە هەموو بیر و کارەکانمی بەلای خۆی ڕاکێشابوو، بە نیگا و قسە شیرینەکەی پرسی ئاخۆ خوێندنەری ئەم کتێبە بووییت؟ بەلای تۆوە تا چەند گرینگە خوێندنەری ئەم پەرتووکە ببیت؟!

خوشەویستی ئەو بە کتێب زیات لە پەیوەست بوو، چاوە سەوز و جوانەکانی لەبەر خوێندنەوە هیلاکی کردبوو، هەتا زیاتر تەکیدەبووم لەگەڵی هەستم بە کەسایەتی خۆم دەکرد، ساڵەکانم وەک هەفتەیەکی تەمەنم بەڕێکرد، جیاواز لە هاوڕێیەکانی ئەو من گرنگترین هاوڕێی ئەو بووم.
بۆری هەموو شتەکم هەبوو کە بە چاوەکانی باس بکەم، جگە لەوەی کە هەستەکی شارەوەی ناخم وەک ئاگڕێکی گڕشی بە بەبڕسە کە ترس و لەدەستدانی ئەو نەم دەتوانی بەی دەربڕم، ئاخودەبوونی من بەس چاوەکانی ئەو نەبوو، لەگەڵ خەیدا منی خستە نەو دونیای کتێبەوە کە زیاتر لە پەیوەست وەک ئەو خوێنەر بم و ئامادەیم هەبەت بە کتێبەکە نوەکان.
من هەموو کاتەکانی تەمەنمدا ڕقم لە قوتابخانە و خوێندن دەبووەوە، زەرم دەخوێند بەهەکاری ئەوەی کەتایی بە ژیانی خوێندن بهێنم، بەڵام لەگەڵ ئەودا هەمیشە حەزم بەخوێندنەوە و چوون بە دەوام هەبوو.
ڕۆژە پشوەکانی دەوامم لەگەڵ ئەودا بەسەر دەبرد لە کتێبخانەکان، جیاوازی زەرم لەو کچەدا دەبینی ئایە بەچی وەک ئەوانی تر نییە؟ کە حەز بە جلی جوان و شوێنی خۆش و کەینی هاندی چاک دەکەن.
هەرچی خۆشەویستە هەمووی لە کتێبەکانی کەکردبوویەوە، من نەم دەتوانی بەرگەی ئەو حاڵە بگرم چونکە ئەم ساڵە کەتا ساڵی زانکە بوو، لەبەر خەموە گوتم، "ئاخە گەر ئەم ساڵە پەی نەبەم لەدەستی دەدەم؟" هاوڕێیەکی کەنی منداڵییم بیرهاتەوە کە هەمیشە کەشەکانی خەمم بە باس دەکرد و ئەو زەر بە دەستزانە چارەسەری بە دەدزیمەوە؛ لە شوێنەک بانگهەشتم کردو باسی ژیانی ئەم چوارساڵەی خەم بە گەرایەوە، گوتم، "دەبەت چارەیەکم بە بدزیتەوە کە بتوانم و بوەرم داوای خۆشەویستی لەم کچە بکەم..."
زەر بە سادەی وەڵامی دامەوە، "مانەکی خۆشەویستی بە بکە دیاری لەگەڵیدا دەسکەک گوێیشی بە بەرە، ڕۆژە پشوەکانیش بیبە بە شوێنە ئارامەکانی شار و تاقە گوەکی بە بەرە."
من هیوایەک لە دەم دروست بوو، لەگەڵ یەکەم بینینم دوای دانیشتنەکەمان گومم پشکەشکرد، لەنەو زەرفەکی سووری نەخشێندراو، ئەویش زەر بە خۆشحاڵییەوە وەریگرت، ڕۆژەکان تەپەڕ بوون و من بەپەی ئەو قسە و ڕەگایانەی هاوڕێیەکەم نەخشەی بە کەشام، توانیم ئەوەی لە دەمدایە بەی باس بکەم.
بەڵام مەودای خۆشەویستی نەوانمان زەری نەخایەند، داوایی لەکردم کەتایی بە خۆشەویستی نەوانمان بهێنم و هاوسەرگیری بکەین. من بووم بە دوو لەت، لایەکم ئامادەی هاوسەرگیری نەبوو، لەبەر هەکاری ئەم

وەاتە، نیشتمانی ئەم هەموو شتەکی خەشدەوەت جگە لە ئەمەی هاوەاتیانی ئەم خاکە! دوای تەواوبوونی زانکە هیچ ەەگایەک نییە بە کەتایی هاتنی نەهامەتیەکان و بحەسەیتەوە و ەەنجی ئەو سانەی خوەندن وەربگریتەوە، بە پەچەوانەی ئەم کارە دەبەت ملی ەەگا بگری و لەسەرتای ژیان دەست بە کرەکاری بکەی، ژیانمان تا کەیایی هەر سەرتایە دونیاەکی پە لە کەشە کە هەمووی لە ژیانی مندا ئاەاوە.
داوام لەکرد کەمەک پەلەنەکات چونکە من هیچ دەستکەوتەکی ئەوتەم نییە کە ژیانەکی خەش دروست بکەم، هەر پەم دەکرەت ژیانەک وەک کرەکارەکی شار دروست بکەم، کە ەەژەک نانەکم هەبەت ئاخە دەبە سبەی نانەکم هەبەت!؟
دووبارەی لەکردمەوە، "باوکم کەسەکی توەەو توندە، کە قسەیەک دەکات کەس بوەری ئەوەی نییە کە وەەام یاخوت ناەازی بوونت هەبەت. ترسم لەوە هەیە کاتەک دووبارە داواکاری هاوسەرگیری هاتەوە پەشەوە من لەسەر قسەی باوکم هاوسەرگیری بکەم.
هەەبەتە قسەکانی ەاست دەرچوون و دوای سە مانگ هەموو شتەک کەتایی پەهات.
(ئەوجارە لەی پرسیم و گوتی: باشە هەر ئەمە بەتە هەکاری تەنهایی و بە کەسیت؟)
من خەم و وەنە کەنەکانی ئەو بە قسەهاتین و گوتمان، "نەخەر بەهەی ئەوەی دوای ماوەیەک کە وەک بەەی ەاهاتبووم و ئەوم لەبیر دەکرد، تا ئەو ەەژەی هاتمە ماەەوە و دایکم بەرەو پیرم هات و گوتی، "کوەی خەم ئەمە کچەکی گەنجی زەە جوان هات بە ماەەکەمان و نامەی بە هەناویت. منیش خەرا نامەکەم لە زەرفەکەی دەرهەنا و دەستم کرد بە خوەندنەوە. بەی نووسیبووم، "خەشەویستم، ئازیزی ژیانم، ئەی ئەو کەسی فەری خەشەویستی پاکی ژیانت کردم، دوای ئەوەی هاوسەرگیریم کرد لەگەە ئەو پیاوەی کە تەنها بەناو پەی دەەەن پیاو، هیچ شتەکی بە گرنگ نییە ئەوە نەبەت کە خەی پەی خەشە، داوام لەتە هەیە کە فریام بکەوی من لەو ژیانە ناتوانم چیتر بەرگەی بگرم، هەمیشە جنەو و قسەی نەشیاوم پە دەەەت، قسەکانی من هیچ گرنگییەکی نییە بە ئەو، من چاوەەەی تە ناکەم تا خەشت بوەمەوە، چونکە من ئەو شانسەی پەشووم لە دەست دا. بەیانی کاتژمەر دە سەر لە بەیانی، لای تاوەری حەمیدی دەلاک چاوەەوانی دەبم."
کاتەک ئەو نامەیەم خوەندەوە زەر شەک بووم، نەم دەزانی ئاخە بەیانی چی دەگوزەرە و چی دەبەت، من هەتا بەیانیەکەی چاوم نەچووە خەو. کاتژمەرەک پەش ئەو کاتەی بەی نووسیبووم لەوە بووم، کە هیچ سەرو شوەنەکی ئەو دیار نەبوو، تا کاتەک هەموو بازار کەبوونەوە و جموو جەە کەوتە نەو خەلکەکە، گوتم چی بووە؟ وتیان کەسەک دەیەوەت

لە بەرزی بالەخانەی حەمیدی دەلاک خەی هەددات خوارەو. خەرا خەم گەیاندەو پەش باخانەکە، بینم ئەوەی کە چەند ساە وەک جەستەیەکی خەم خەشم ویستوو لە بەرزیەو هەوەی ئەو دەدات کە کەتایی بە ژیانی خەی بهەنەت، هەر کارەکی کردم بە سوود بوو، لە چرکەیەکدا خەی هەدایە خوارەو، کاتەک گەیشتمە سەری هەشتا زیندوو بوو. هاوارم کرد و داوای هاوکاریم کرد، بەام خەلکەکە هەموو بەلایەکە باوبوونەو، کەس هەستی مرەڤایەتی نەبوو! کەس نەیتوانی ەزگارمان بکات و بیگەیەنمە نەخەشخانە، هەر لەوەدا گیانی سپارد. بەیە ئەستا خووم بە تەنیایی گرتوو، دەبینم مرەڤەکان چەند دەندەن، چەندە بە هەستن، چەندە ئاژەکی خراپن… تەنهاییەکەم لەگە هیچ مرەڤەک بەش ناکەم؛ بە دەنگیی و تاریکیی یەکەمین کاری منە.

١١/١/٢٠٢٣
باشوری کوردستان – هەولەر
یوسف اسماعیل

هەمەتی بەیعەت بە پەکهەنانی حکومەت لە سەروو خەکی لە قەناغی دوای کەماری ئیسلامیدا.. جەعفەر عەزیم زادە

دوای هەوەکانی خولی یەکەم و دووهەم لە ناوەاستی ەاپەینی شەشگەانە و خوەناوی خەکی ئەراندا لە نەو لەبیە دەسەاتدارەکان دا لە ەژئاوا بە پەکهەنانی ئەتەرناتیڤەکی سیاسی لە سەر سەریانەو، لە فەنساوە دەستی پەکرد و بە تویتەکی هاوبەش و بەرجەستەکردنی خاوەن تویتەکان وەک دیارترین کەسایەتیەکانی ئەپەزسیەن!! کەماری ئیسلامی بەردەوام بوو، ئەستا خولی سەیەمی ئەم هەوانە بە بەیعەتدانبە ەزا پەهلەوی لە نەو وەرزشوانان، هونەرمەندان و… دەستی پەکردوو.

عەلی کەریمی یان کەسانی تر دەیانتوانی بە شەوازە مەدەرنەکانی ئەمە لە پشتی ەزا پەهلەویەو ەیزببن، بەام لە ژەر پەردەی پەدانی نوەنەرایەتی سیاسی بە ەزا پەهلەوی، دەستیان کردەتە ەاگەیاندنی بەیعەت بەی بە ئەوەی پەشوەختە ەکابەرەکانیان کەلە هەمان ەگەزن پەراوەز بخەن لە لایەک و لە لایەکی دیکەشەو لە ئەران، سبەینە بناغەی پەکهەنانی دەسەاتی سیاسی لە خوارەو لە لایەن خەکی کەماری ئیسلامییەو پا دەخرەتە دواو.
زەر ەوونە کە ئەوان بە وەهمەو وایان زانیو کە وەرزش و هونەردەستانیان عەشیرەتن و خەیان وەک سەرەکی هەزەکەن و هەر لەبەر ئەم هەکارەش پەش مردنی خەلیفەی مردوو، خەیاەیان کردوو کە بە دانانی توانا خەکییەکانیان لە خزمەتی ەزا پەهلەویدا، دەتوانن ئەو لە سەر تەختی دەسەات دابنیشن.
ەوانگەیەکی لەم شەوەیە بریتییە لە هەبژاردنی خەک لە ناو بەناو "پیاوە گەورەکانی خەدا" لە سەرەوەی خەکی موتەمەدن و ئازادیخواز و یەکسانیخواز کە لە سەد و بیست سا لەمەوبەرەو خەباتیان کردوو بە لەگەنانی پەیوەندییە سیاسییەکانی ئاغا و ەعیەتی، و ئەستاش لە ەووی گەشەسەندنی سیاسیی فیکری و کەمەایەتییەو ئەوان لە سەر لوتکەی بەرزی ئازادی و یەکسانیدا وەستاون کە بەشەویەکی سەرسوەهەنەر سەرنجی جیهانیان بە خەیان ەاکەشاو کە بە پشتیوانی کردن لەیان هاتونەتە مەیدان.
ئەوەی ئەمە لە گەپانی پەشهاتە سیاسییەکانی ئەراندا دەگوزەرەت، "نەخەرەکی گەورە و مەژووییە" بە پەکهەنانی هەر دەسەاتەکی سیاسی لە سەرووی خەکەو.
ئەرانی ئە مە، ئەرانی بزوتنە وە یە کی جە ماوە ەی کەمە ەایە تی و خەکەکی وشیارو بە توانایە کە لە پشت بە ستن بە پلە باەا و لەبیە کانی دە سە ەات لە ەژاوا و ەژهە ەاتدا تاەی ناوکیان بەیوە و چاویان لە سەر ئە و بزوتنە وە خە باتگە و ەزگاریخوازە یە کەلە نەو کرەکاران، مامەستایان، ژنان و خوەندکاران.و گەنجاندا لە ماوەی سە-چوار دەیەی ەابردوودا چە بووە تە وە پەکهاتوو.
ئەم بزووتنەوەیە و کەسایەتی و ەووخساری جەماوەریترین و پاکترین بزووتنەوەی ئازادی و یەکسانییە کە دەتوانەت و توانای دامەزراندنی ئەرانەکی نوە لەسەر بنەمای بەرزترین ئاستی ئازادییە سیاسییە کەمەایەتییەکان و خەشگوزەرانی و بەختەوەریدا هەیە.

وەرگەانی بە کوردی:کاوە عومەر

سـردمی کتاییهاتنی دیکتاتریيت لـ ئـران!.. عبدولـحمان گورکی،

ئاودانویک لـ راپینی خـک و رتکردنوی هر جر دیکتاتریتک لـ ئراندا!

خکی ئران چوارمین مانگی راپینیان تپاند. کدنگی بیروای گشتی ئویـ کـ دساتی دیکتاتریی ئایینی بروکتاییدایـ! ئستا لـ رووی بروپشوچوونی راپینی گل، مشتومی گرمی رژ لسر پرسی "ئتـرناتیڤ"ی دساتی دیکتاتریيتـ. بام سرباری ئم پشکوتنـ گرنگ، هشتا هندک شت ماون بـ باسکردن و بیرکردنو و بیاردان. چونکـ قناغی دووم، واتـ "ئتـرناتیڤ"، کاتک دتـ ئاراو و وام وردگرتو کـ "کلنکان" پـ کرابتنو لـ پوندی لگ رووخاندنی دساتی دیکتاتریدا و هموو رگاکان بسر گانو بـ دیکتاتریيت داخرابن.
دساتی دیکتاتریی مزهبیی ویلایتی فقیهی بو کارنامـ رشی هیتی لـهمبر مافکانی خکی ئران، نک هر بـ ئاسانی مل بـ "وخاندن" نادات، بکو دستبرداری هیچ پیلانگییک نابت بـ مانوی لـ دسات. هو ددات بـ "دمامک"ی جیاوازو و بـ فو و هشکردن بر بـ راپینی گل بگرت کـ هنگاو بروپشو نـت و نچتـ قناغی دوومو.
"یفرمخوازی" و داتاشینی "ئپزیسین" دمامکگلکن کـ ئستایشی لگدا بت دساتی دیکتاتر بکاری دهنت دژ بـ خکی ئران و نیارانی دسات. یککیان لـ "ناووی دسات" و ئویتریان لـ "دروی دسات". دساتی دیکتاتر جگـ لـ سرکوتکردن و کوشتار لـ ناوخی ئران، هوددات کش و هواکـ تمومژاوی بکات و "سر" و "جستـ" لک جیا بکاتو و هز رسنکانی ئپزسین، کـ سرچاوی سرکیی بـ "ئتـرناتیڤی دیموکراتی"، بـ شیتان بکات و سیمای راستقینیان بشونیت و جگـ و پگیان پـ لق

بکات و بیانخاتە پڕاوزەوە!
لە راپڕینی جەماوەری ساڵی 2017دا دەمامکی "یەفەرمخوازی" لە سەر ڕوخساری دەسەاتی دیکتاتۆر لابرا و دیکتاتۆر ناچار بوو "ئیبراهیم ڕئیسی" بخاتە سەر کورسی سەرکایەتیی کۆمار. لە راپڕینی جەماوەری ساڵی 2019دا دەمامکێکی دیکە لە سەر ڕوخساری دیکتاتۆر لادرا و لە لایەن خەڵکی ئێرانەوە، (بەدیلی دەستکرد)ی زلهێزە دژکیەکان، کە خەڵکی وەک "نەیاری دەسەاتی دیکتاتۆریی ئایینی"دەردەخست، بە تایبەت پاشماوەکانی دەسەاتی ڕووخێنداری حەمەزاشای دیکتاتۆر… ڕیسوا کرا. چونکە بە پێی زۆرێک زانیاریی حاشاهەڵنەگر، ئەو دوو جۆرە دیکتاتۆریەت هاوبیر و هاوکردارن لەسەر پشێلکردنی ئازادیەکان و پشێلکردنی مافەکانی خەڵکی ئێران و لە ئەنجامدا بە تاانبردن و کوشتارکردنی خەڵک.
ئەزموونێکی پڕ لە ئازارە کە ئێستا خەڵکی ئێران بە ئەوەی دەسەاتی دیکتاتۆریی مەزهەبیی بووخێنن، دەبێ دەسەاتی دیکتاتۆریی پشوو لە زبڵدانی مێژوودا بهێڵنەوە و هاوتەریب لەگەڵ شێێی دژ بە دەسەاتی دیکتاتۆریی مەزهەبی، نەهێڵن پاشماوەکانی دەسەاتی دیکتاتۆریی پشوو بن بەهانای دەسەاتی دیکتاتۆریی ئایینییەوە!
هەردوو ڕەوتی دیکتاتۆری وا خۆیان نیشان دەدەن کە خەڵک دەبێت یەکێک لە دوو بژاردەیە قبووڵ بکەن: "دیکتاتۆریی پاشایەتی" یان "دیکتاتۆریی ئایینی". بە ئەم مەبەستە بە هەموو جۆرە فێڵ و دەمامکێکەوە دێمەنێکە هێندە ناڕوون دەکەن کە بە شێواندنی بەها و کولتووری ڕەسەنەکانی گەل، دەیانەوێت پرسەی راپڕین "خاو" بکەنەوە و ئاگەریش بتوانن راپڕین بە "لارەدا" بەرن و "کپ"ی بکەن و دووبارە خەڵکی ئێران بەبەش بکەن لە گەیشتن بە دەسەاتێکی نیشتمانی و جەماوەری و دیموکراتی. هەربۆیە بە ئەزموون سەلمێنراوە کە ڕەوتە دیکتاتۆریەکان هەمیشە تواوکەر و یارمەتیدەری یەکتر بوون و لە لایەن ڕەوتە کۆنیالیزمەکانیشەوە پشتیوانی و بەهێز کراون!
هەرچەندە لە سەرەتای مانگی پێنجی راپڕینی جەماوەریدا، دیمەنی ڕاستەقینەی راپڕینی خەڵکی ئێران لە هەموو کاتێک زیاتر "شەفاف"تر و دیکتاتۆریەتی مەزهەبی گۆشەگیرتر، و هێزە هەڵپەرستەکان ڕیسوا کراون، بەڵام دەخی سیاسی هێشتا "ناسەقامگیر" و پڕ لە شپەلی جێراوجێری پلان و بەرنامە کە "شوێن پێ"ی دیکتاتۆریەت لەبەردەمیاندا هەستی پێدەکرێت.
گومانی تێدا نییە کە ئاسە ڕوونترە لەوەی ئێستا دەبینرێت لە ئێران. ئەو هێزانەی "هێقوەای گەل" و "دەسەزی گەل" نین، نامێنن. ڕەنگە هێشتا هەندێک دیمەنی سەرنجاکێش و هەندێکجاریش

گاتجاانتر لە ئارادا بن کە رووی نەدابەت. بەام ئەوەی لە کەتاییدا دەمنەتەوە، هەزی رەسەن و جەماوەری و دیموکراتییە. خەکی ئەران بەیاری شەشی داوە لە کەمەگادا دژ بە دیکتاتەرییەت و ئەمکارەش دەکەن و ناکشنەوە. هەزی کورتبین و کورتخایەن و بە رەگ و ریشە لە مەیدانەکە دوور دەخرەنەوە! چونکە سەردەم، سەردەمی یەکلاییبوونەوەی هەز و لایەنە سیاسییەکانە و زەریش خەرایە و بە گومان راستیەکان رەحم بە هیچ هەز و لایەنەک ناکات!

بەاستی ئایا دەکرەت بانگەوازی خەک بکرەت بە رووخاندنی دیکتاتەری دەساتدار، بەبە "نکەیکردن لە دیکتاتەریەتەک لە رابردوودا"؟ وە ئایا دەکرەت ئیدیعای سەرکردایەتی سیاسی راپەین بکرەت بە بە هەبوونی "ەکخستن" و "دەزگای رەبەرایەتیکردنی راپەینی جەماوەری" و بە بە "ئامادەبوون لە گەپانی راپەین" دا؟ ئایا دەکرەت بە بە ئەوانە راپەین بپارەزەت لە پیلان و هەش و هەشەی دیکتاتەرییەت؟ یان ئایا دەکرەت بانگەوازی خەک بکرەت بە رووخاندنی دیکتاتەر بەبە ئەوەی خەت دەستەویەخەی دیکتاتەرییەت نەبیت؟

نەخەر، هەرکەس و هەر لایەنەک کە لە رووی تیەری و پراکتیکییەوە و تا سەر ئەسک دژ بە دیکتاتەرییەت نەبەت لە رابردوو و ئەستا و داهاتوودا، ناتوانەت هەقولاوی گەل و لە خزمەت گەلدا بەت. سەردەمی هەلپەرستی کەتایی هاتووە و دەخەکە هەرگیز ناگەتەوە بە دواوە. رەوتی "بە ریشە" و "هەلپەرستی" و "دیکتاتەردەستی"، کە بە ئیدیعا و دروشمی جەراوجەرەوە، گەپانی راپەن و شەش نادیار و تەمومژاوی دەکەن بە سوودی دیکتاتەرییەت، نەک هەر برینە قووەکانی خەکی ئەران ساژ ناکەن، بەکو دەبنە بەشەک لە برین و ئازارەکان خەکی ئەران!

لە کاتەکدا خوەنی خەک لەسەر شەقامەکانی ئەران دەچەت و دەژەت، داتاشینی ئەتەرناتیڤ، درووشمی لادەرانە، کردنەوەی میدیا و بەکارهەنانیان لە دژی "ئەتەرناتیڤی جەماوەری و دیموکراتی" جگە لە خزمەتی دیکتاتەرییەت هیچی تر نەبوون و هیچی تریش نین. دیکتاتەری دەساتداری ئەران بە مانەوەی لە دەسات و پەشگرتن لە رووخاندن، بە هاندان و هەشەکردن و شەواندنی راستییەکان و سانسەر لە دژی راپەینی گەل، هەوەی راکەشانی خەکان دەدات بە ئەوەی دژی موقاومەتی رەسەنی خەکی ئەران هەوەست لە خەیان نیشان بدەن. لە فەکانی دیکتاتەری دەساتدار و کرەگرتەکانی دیکتاتەر ئەوەیە کە لەژەر ناوی "ئەپەزسیەن!"، "اپەینی گەل بە سەرکردایەتی"، "راپەینکاران بە توندوتیژ" بنوەنەت و داواکارییەکانی پەشووی خەک لە جەی "خواست و ویستی سەرکیی گەل"

(واتا رووخاندنی دیکتاتریيت) دابنت و بمجر رگری بکات لە رووخاندی دسات و گیشتنی خک بە دساتکی نیشتمانی و جماوری و دیموکراتی.
بە خشییو خکی ئران ئستا وریان و بە پچوانی راپینی دژە پاشایتی سای ١٣٥٧ (1979)، زر باش دزانن (چییان دوت) و بچی ئامادە نین گپانی راپین بجبهن. راپینی جماوری کاتک برز دبتو بە ئاستی شش کە (بدیلی روا و جە متمانە و دیموکراتی)، جی ئم دساتە دیکتاتر بگرتو. ئگینا هروک راپینی دژە پاشایتیی سای ١٣٥٧، کسکی وک (خومینی) قوت دکرتو کە بە دزینی دستکوتکانی راپینی گل، دیکتاتریيتکی خراپتر بسر ئران و خکی ئراندا بسپنت.
خکی ئران خوازیاری ئازادی و دموکراسی، ودیهاتنی مافی شارومندی و شارستانییت، بدیهنانی مافکانی ژنان و مافی یکسانی ژنان و پیاوان، مافە نتوییکان، مافی ئایین و ئایینزاکان، جیابوونوی دین و ئایین لە دوت (سکلاریزم) ، فرچشنی (پلرالیزم) و پکوژیانی ئاشتیانن لە ناوو و درووی سنوورکانی ئران و هروها ئاشتی لگە واتان و بتایبت واتانی دراوس.

کتایی

عبدولحمان گورکی، نووسر و شرڤکاری سیاسی

ئوارانە ١٢.. سردار جاف

ئم ئوارە دمودووی سفرکە،
ترپی گانوی دە و کاروانە رییکە،
خشخوانی بولبولی دم سپدی گرتوو
چرخی قوتوبوندی کریستای
چاوانی ئشکگر و خواووی شوی هژاندوو
ئم ئوارە لپکان بە دخسکە و لە بری ئاو، ئشکی بە دووی رشت
بە تامزری قامتە هناسو بوو پە هور و بە حسرتو هیرشت

خودا تەزین و چلۆری ڕەوانەو و خووەی بارانی خۆی ڕاگرت
خودا بەزەیی باران و هەناوەکانی تاو داوە
هەوری بووە سەبەر و کەفوکۆی جارانیشی ڕاگرت
بان کارەز ژوانێکی برسی و ئەس کولەیەکی بانخانی و کراوە
قاوە تاکە بە قامکە سارد و سەکانییەو سەمبایەکە و لە کافییەکا
بە بەر دیدی ڕەبوارانا وا خوەقاوە
سەراغ و کنە و گەانە لە حەزمەت جانتا ڕەشەکە
بە زەییەکە و دەیەژە
پارکە بەستەکی ئاوتە، بووە ڤیلا و ئەسرینی دابرانی کەن دەنژە
مناەکان لە تەک بزەی لەوا پەکەا لە قریوەن
چەلەکەکان لە تەک ئاوەزان تەماسن وەلە پە لە جریوەن
مناەکان لە قاوەقاو ناکەون ژاوەژاوێکی بوونە
مناەکان تەقەی خەشیان دە بە دوو تەلیسمی ئاوەنە
چاوە پەیگیری سەر ڕەگاو ئەوی دی لە سەر پشتەوە
نوقم بوون لە نەو هەور و قوتووبەندی کریستاڵی تەختەخ دەنیشتەوە
لە بەر چاوی ڕەبوارانا دوو خەسەت ڕووت ڕووتبوونەوە
وشترمل ڕەحە ئەبەدی بە جانتایەکی شەرمەوە
میوانێکی ئەسک سووک و خەج و سیامەندە دەنە بە ئامەزێکی گەرمەوە
لەو دیو تەلبەند
شەماندەفەرتاونا تاوە دەوەستەت و بە ماچەکان پەدەکەنە
جەژنی عیشقەکی نوە بوو
لە پە دەشت و سارا و دۆە و لە بن کەنە
بیرت نەچێ ئەزیزەکەم تە هەر تە کەسمی گشت کەسەکەم

ئەمانیا
٢٥ / ١ / ٢٠٢٣

خەندنەوەیەک بە ڕمانی

کچی دورگ بچکلک.. رزا شوان

رمان ک بـ زمانی ئینگلیزی (نوڤیل) ، جرک لـ جرکانی ئدب، بـ ئدبی مندانیشو. هونرکی ئدبی پخشان درژ، لـ بنتدا پشت بـ خیا دبستت. رمان چنراوک کمک رگزی ئدبی پکو چنیو کـ پیوندییان بـ یکترییو هیـ. بـ کورتی پناسی رمان: نووسراوکی ئدبی خیاییـ، درژترـ لـ چیرک. رمان چندین چشنی هیـ، هریک لم چشنانش گوزارشت لـ زین و هزر و لـ رووانینی رماننووس دکن. یا رمان بریتییـ لـ گانویکی چیرئامزی درژ لـ میانی چیرکبژ (رمانبژ) و، ونی ژیانی پاوان و کسایتییکان لـ چندین رووداودا، لـ چندین کات و شونی فراوندا دردخات. بگومان خیا رکی سرکی و گرنگی لـ داشتنی رووداوکاندا هیـ.

رمان لـ چند رگزکی گرنگ پکهاتوو، لوانش: خیا، بیرک، بابت، گر، کسایتییکان ـ مرجیش نییـ کسایتییکان مرڤبن، دشت ئاژ و باند و شتی تر یا خیای بن، کات، شون، رووداوکان، زمان، شواز، دیالگ، وسف، گشنیگا، گانوی رووداوکان لـ لاین (رمانبژ ـ نووسرو) و. لـ هر رمانکیشدا کشیک یا زیاتر هیـ، پویست پاوان یا کسایتییـ سرکییکی رمانک، چارسری گونجاوی کشکان بکات.

ئدبی کوردیمان، لـ نووسینی رمان بـ گورسان، قناغکی باشی بیو. چندین رماننوسی بـ توانا و ناسراومان هیـ. چندین شاکار رمانی نایابمان هیـ کـ لسر ئاستکی جیهانی دان. بام رمانی مندانمان بـ نرخی نبوون، لـ دو و سـ رمان تناپت. دینـ سر کرکی باسکمان، کـ دربارى "رمانی کچی دورگ بچولک" یـ بـ مردمندان. کـ سرتایکی بهز بـ بناغدانانی ئم ژانر ئدبییـ لـ ئدبی مندانی کورد دا.

رمانی (کچی دورگ بچلک) لـ نووسینی شاعیر و چیرکنووسی ناسراوی بواری ئدبیاتی مندان، مامستا (ئمین محمد) ، چاپی یکم ـ سلمانی ـ ۲۰۲۲. لـ چاپخانی (بینایی)

چاپکراوە. کە (٥٠٠) دانەی لە چاپکردووە.
ڕەمانەکە (٧٤) لاپەڕەیە. دابەشی حەوت بەشی کردووە. لە لایەن وێنەکێش (ئاڤار ئومێد) ەوە، وێنەی بەرگەکەی و بە هەر بەشکیش وێنەیەکی ڕەنگاوڕەنگ یا زیاتری بۆ کێشاون. کوالیتی وێنەکان مامناوەندین.
پاڕەوانی ڕەمانی (کچی دورگە بچکۆلەکە) کچۆلەیەکی هەشت ساڵانە بە خۆشەویستی و نزیک لە زمانی منداڵانەوە، نووسەر ناوی (لولو)ی لێناوە. کە لە دورگەیەکی بچکۆلەی جوان و قەشەنگی بەهەشت ئاسایی، کە پڕە لە گوڵزار و نەرگزجار و گوڵە هەرە و وانەوشە و گوڵاڵە سوورە، لە باخی میوە و سەوزایی، لە کۆی سەرکێش و بەفرین، پڕە کەروێشکی گوێ قوت و ئاسکی نەخشین و سمۆرە و بەرخۆلە و گورگ، لە باندی هەڵە و نەورەس و مراوی و قاز و قوینگ و چۆلەکە و پەنگین (بەتریق) لە خانخاڵکە و لە پەپوولە. دورگەکە کێش و ئاو و هەوایەکی سازگاری هەیە، دەکەوێتە نێو دەریایەکەوە، دەریاکێش پڕە لە ماسی ناوازە و لە کیسەڵ و قرژانگ و دەڵفین و هەشتپێ و تیمساح و مایینی دەریایی و لە ئەستێرەی دەریای و.. هتد. لولو ژیانی دورگەکەی زۆر پێخۆش و بە زەدی خەی دەزانێت. هەموو ئاژەڵ و باڵندەکانیشی خۆشدەوێت و کردوونی بە هاوڕێی خەی . لولو زیرەک و ئازا و چاونەترس و هیواخواز و گەشبینە و بەوای بە ئەستەم نییە. هاوڕێ دەستە و خەڵ بە هاوڕێی هەموو ئاژەڵ و باڵندەکان دەزانێت، بە دەژیی ڕەمانەکە کچۆلەیەکی چاکخواز و یارمەتیدەر و فریاڕەسە. کچۆلەیەکی کراوە و سەسیالێ و پەیوەندیی هاوڕێتی لەگەڵ گیانەوەرانی ناو دەریا و باڵندە و ئاژەڵکانی دورگەکەدا هەیە. هەموو ئێوانەی لە ناو دەریا و دورگەکەدا بە زمانی کوردی لەگەڵ لولودا دەدوێن.
بەجگە لە لولوی پاڕەوانی ڕەمانەکە، چەند کەسایەتییەکی تریش ڕۆڵیان لە ڕەمانەکەدا هەیە، وەکو: داپیرە کیسەڵ، دایکە هەڵە، ماسییە ئاڵتوونییەکە، بووکی دەریا، هەشتپێ شین (ئەختەبووت).
کچی دورگە بچکۆلەکە، ڕەمانکی خەیاڵی فانتازییە، ئەم جارە ڕەمانە بەاوترین جۆری ڕەمانە. ڕەماننووس بەجگە لە جیهانی سەر زەوی، چەتە جیهانی ناو ژێر دەریاوە، بەشکی زۆری ڕووداوەکان و کەسایەتییەکان، لەسەر دەریا و ژێر دەریادان. بەشکیشیان لەسەر دورگە بچکۆلەکە دان.
ڕەمانی کچی دورگە بچکۆلەکە، گۆڵە ڕەهەندی لەخۆگرتووە:

پروردیی، زانیاری، کمایتی، سیاسی، روشتی، دروونی، مرڤایتی، ئاژدستی، ژینگپارزی، نیشتمانی. بگلی بهای بزر و جوانیش رازاندوویتو، وک: هاوتی، دسزی، خشویستی، چاکخوازی، راستگیی، هاوکاری، دلڤانی، تکشان، کندان، ئازایتی، بوا و متمان بخبوون، گشبینی، هیواخوازی، ئیرادی بهز و نبوونی ئستم، پشیمانی لبدکاری و دقی، گلخست و بهای تر.
لولوی پاوانی چیرکک، کچولیکی ئفسوناوییی، دتوانت لسر شپلکانی دریادا مل و سما بکات و بچت قووایی ژر دریا و سواری پشتی ماسی و ماینی دریایی بت و لئاهنگی جژنی (۲۰۸) سای لدایکبوونی داپیر کیسدا بشداربت. ببت بهاوییکی دسز و خشویستی بووکی دریا.
لولو دستی بسر گوهر ئفسووناوییکی داپیر کیسدا هنا، ئو پرج و توانا ئفسووناوییی پبخشی، کلکاتی پویست و تنگان و فریاسیدا، ئم رستیی بت (گوهر ئفسوناوییک بیک چرک جوی ئاسمان و زوی و دریاکان رابگر) هموو گردوون رووناک دبتو و داوا و مرازیش دتدی.
پنابردن بر ئفسوون (جادوو) کارکی تاز و داهنان نیی. لزربی چیرک میللیکان و فلکلرییکان و ئفسانییکاندا، ئفسوون رگزکی گرنگ بوو بئنجامدانی کاری لتوانابدر. وکو هیکیش بچارسری کشکان و گیشتنی پاوانکانی چیرککان بئامانجکانیان. گی چیرکی فلکلری کوردیمان هی، کچیرکی ئفسانیین و خیا و ئفسوون رگز سرکین تیاندا.
مامستا ئمین محمد، تنیا رماننووسی منداان نیی، کبگیاندنی پیام و مبستکانی لرمانی کچی دورگ بچکلک پنای بئفسوون بردووبت. گلل کل رماننووسانی ناسراوی جیهانی، کن و تازکان، لشاکار رمانکانیاندا بمنداان و مردمنداان، بگیاندنی پیامکانیان، پنایان بئفسوون بردوو. بنموون:
(شارل پیر) ی فرنسی. لرمانی (ساندرلا ـ ۱۶۹۷).
(دانیال دیڤ) ی ئینگلیزی. لرمانی (ربنسن کروز ـ ۱۷۱۹).
(لویس کارل) ی ئینگلیزی. لرمانی (ئلیس لواتی

عاجباتییەکاندا_ ١٨٦٥).
(ئستریدد لیندگرین) ی سویدی. لە رەمانی (پیپی گەرویدرەژ _ ١٩٤٥).
(جوان رالینگ) ی ئینگلیزی. لە زنجیرە رەمانی (هاری پەتەر :١٩٩٥ _٢٠٠٧).
ئەمانە و چەندین رەماننووسی رەمان بە منداڵان، ئەفسوون رەگەزەکی سەرکییە لە رەمانەکانیاندا. منداڵانی خۆنەر چەژ و خۆشییەکی زۆر لە خوێندنەوەی رەمانەکانیان وەردەگرن. زۆربەشیان کراون بە فیلمی کارتۆنی ئەنیمەیشن و بە فیلمی سینەمایی. بە ملیۆنان دۆلار دەستکەوتیان بووون.
لە رەمانی کچی دورگە بچکۆلەکەدا، (بووکی دەریا). لە پشا کچۆلەیەکی دەرەق و بەبەزەیی و بەدکار بووە. ئازاری زۆری باندە و کەروشکەکانی داوە و ئاوی کردەتە ناو شارە مەرووڵەکان. لە ئەنجامی ئەم بەدکارییانەی، مەرووڵەکان تۆڵەی لێدەکەنەوە، جادووی لێدەکەن و دەبەت بە بووکی دەریا. هەشتپەی شینی دەریا. کە دانا و پشبینیکەر، پەی وتن بەو مەرجە دەگەیتەوە بە کچۆلە ئاسایەکە، کە باوەش بە پۆلکە زەرینەدا بکەیت و بڵێیت: " هەموو گەردوونم خۆشدەوێت". لولوی هاوڕێی یارمەتی دا، داوای لە گوهەرە ئەفسوناویەکە کرد و وتی:" گوهەرە ئەفسوناویەکە بە یەک چرکە جوڵەی ئاسمان و زەوی و دەریاکان رابگرە" لەم ساتەدا بووکی دەریا، باوەشی بە پۆلکەزەرینەدا کرد و وتی:" هەموو گەردونم خۆشدەوێت" یەکسەر گەایەوە بە باری ئاسایی و بووەوە. بە کچۆلە جوانکیلەکەی جاران و وتی بە (لی لی) ناوم بەرن. بوو بە کچکی دڵقان و هەموو ئاژەڵ و باندە و زیندەوەرکانی خۆشدەویست و رقی لە هیچیان نەبوو و ئازاری نادان.

رووماننووس لەرەدا ئەو پیامە پەروەردەیی و رەوشتییە بە منداڵان دەگەیەنێت. کە خراپە و ئازاردانی ئاژەڵان و باندەکان بەدکارییە، ئەنجامکی خراپیان لێدەکەوێتەوە، بە راستکردنەوەی هەڵەکان و پشیمانی بوونیش، هەوە و قوربانیدانی دەوێت.

ئەگەر بەراوردێک لە نێوان رەمانی (گەشتەکانی نیلز) لە نووسینی رەماننووسی سویدی (سەلما لاگیرلەف) لەگەڵ رەمانی کچی دورگە بچکۆلەکەدا بکەین، لە نێوان بووکی دەریا و نیلزی چەتوون کە ئازاری قازکان و ئاژەڵانی دەدا، کورتەباڵیەکی بەند کرد، لە ئەنجامی ئەم بەدکارییەی کورتە باڵاکە کە رزگاری بوو، تۆڵەی

لەکردەوە و ئەفسوونی لەکرد، نیلز بوو بە بستە باڵایەک، لە کاتێیدا پشیمان دەبتەوە و ئەفسوون لەکردنەکەی بە تاڵ دەبتەوە، دەبتەوە بە نیلزی ئاسایی، بەڵام بە منداڵەکئ میهرەبان. دەڵڵەقی و بەدکاری و جادوولەکردن و پشیمانی، خاڵی هاوبەشن لە نێوان ئەم دوو ڕەمانەدا. گەلە ڕەمانی جیهانی لەم جۆرانە بە منداڵان هەن. کە بە سزادان و پشیمانی پەنایان بە ئەفسوون بردوون. نە ئەو نووسەرانە و نە مامۆستا ئەمین محەمەدیش، چاویان لە یەکتری نەکردوون. بەڵکو زادەی خەیاڵ و بیرکردنەوەی خۆیانن. ئەگەر سوودیشیان لە چیرۆکە ئەفسانەیی و فۆلکلۆرییەکانی گەڵکانیان وەرگرتووبێت، کارێکی ئاساییە. زۆر لە کاتێ نووسەرانی جیهان سوودیان لە چیرۆکە ئەفسانەییەکانی وەاتەکانیان و وەاتانی تر وەرگرتوون. بە نموونە: کاتێ نووسەری ناسراوی بواری ئەدەبی منداڵان (هانز کریستیان ئەندەرسین) ی دانیمارکی، کە بە باوکی ئەدەبی منداڵان لە جیهاندا ناودەبرێت. لە نووسینی چیرۆک و ڕەمانکانیدا بە منداڵان، سوودەکی زۆری لە ئەفسانەکانی وەاتەکەی وەرگرتووە. مەبەستم ئەوەش نییە کە ئەفسانەی کوردیمان ڕەنگدانەوەی لە ڕەمانی کچی دورگە بچکۆلەکەدا هەبێت. مامۆستا ئەمین محەمەد باکگراوند و ئەزموون و شارەزاییەکی زۆری لە نووسینی ئەدەبیاتی منداڵانی کورد هەیە. ڕەمانکەشی زادەی خەیاڵ و بیری خۆیەتی و چاوی لە هیچ نووسەرێکی تر نەکردووە. لە ژیانی ڕاستی و لە کەشکانی گەلی کوردمانەوە ئیلهامی بە هاتووە.
لە ڕووی داشتن و زمان و خستنە ڕووی کەشکان، مامۆستا ئەمین زۆر بە جوانی و بە زنجیرەیی کەشکانی باسکردووە و چارەسەری کردوون، بە زمانێکی کوردی پەتی و سووک و ئاسان و ڕەوان، بە گرێ و گۆ، بە شەوە و شەوازێکی هونەری و فانتازی، ڕەمانکەی داشتووە. وشە و ڕستەکانی لە فەرهەنگی زمانی منداڵانی کوردەوە وەرگرتوون. ئەو مەرجەی بەدی هەناوە کە چیرۆکنووسان و ڕەماننوسان و هەموو نووسەرانی کورد لە بوارەکانی ئەدەب، پێویستە شارەزای زمان و ڕەزمانی کوردی بن. ئەو مەرجەشی تێدایە کە ڕەمان نابێت لە (٧٠) لاپەڕە کەمتر بێت.
من پەموایە مامۆستا ئەمین، لە نووسینی ئەم ڕەمانیدا، وەک یەکەم ئەزموونی، لە هەموو ڕوویەکەوە سەرکەوتووە و توانیوێتی هەموو مەرج و ڕێگەزە پێویستییەکانی ڕەمان، لە ڕەمانی (کچی دورگە بچکۆلەکە) دا بەرجەستە بکات. وەک ڕەماننوسێکی نووسەری ڕەمان بە منداڵانی کورد بناسرێت. دڵنیام کە بیریش لە نووسینی ڕەمانی

دووەمی بە منداڵان دەکاتەوە. وەکو بەڕێزیشیان لە بارەی نەبوونی ڕەمانی کوردی بە منداڵان و مەردمنداڵانی کوردمان، دەڵێت: "کەلەنکی گۆرەیە بە کەس و دوو کەس پێ نابەتەوە". تا ئەمڕۆش منداڵانی کوردمان ئاشنای خوێندنەوەی ڕەمان نەبوونە، هەیکەشی بە نەبوونی ڕەمانی کوردی تایبەت بە منداڵان و مەردمنداڵان دەگەڕێتەوە.

جوانترین پیرەزبایی و دەستخۆشی لە مامۆستا ئەمین محەمەد دەکەم بە نووسینی ڕەمانی (کچی دورگە بچکۆلەکە) کە شاکارێکی ئەدەبی ناوازە و نوێیە بە منداڵان.

چاوەڕوانی ئەوەم دەکرد، کە وەزارەتی ڕۆشنبیریی هەرێمی کوردستان، یان پارێزگاری سلێمانی، بە فەرمی دەستخۆشیان لە مامۆستا ئەمین محەمەد بکردایە و خەڵاتێکی شایستە و ڕێزلێنان و پێزانینیان، بە ئەم دەستپێشخەرییەی لە بواری ئەدەبی منداڵان پێشکەش بکردایە، بەداخەوە. کە بانگی گەرانیبەژێکی تورک یا لوبنانی دەکەن چەندین ڕۆژ ڕیکلامی بە دەکەن و چەند دەفتەر دۆلار دەخەنە جانتاکەیەوە و لە خۆشترین هوتیلدا جێی بە دەگرن و خوانی تایبەتی بە دەڕازێننەوە. بەڵام هیچیان تیا بەسەر نییە. تەنانەت گەر بە نووسینکیش بێت، سوپاس و دەستخۆشی لە نووسەرێکی داهێنەر و لە هونەرمەندێکی کوردمان بکەن. کە لە پارەی خەرجیی ماڵ و منداڵکانیان دەگرنەوە، تا کتێبێکی پێ چاپ بکەن. دەشزانم کە مامۆستا ئەمین محەمەد، نووسەرێکی نەفس بەرز و چاوی لە پارە و خەڵات نییە.

ڕزا شوان

پیتەک لە دەروازەی چەند هەگبەیەکی وانە وتنەوەدا... عەلی

حمشید

وان وتنو هونر و پویستی بخ ئامادکردن و پلان هیه،هروها گینی گی وان وتنوش گرنگی خی هیه و پویست مامستا بزانت کام گ بابت و ئو مندانی ک وانیان پدت زیاتر گونجاو ئویان بکار بهنت.دبت ئوش بزانین ک وان وتنو ل باخچی مندان و قوتابخاندا جیاوازییکی زریان هیه،لباخچدا زیاتر اهنانی مندا و یاری پشکی هر زری دبت ل وانکدا،چونک مندا بتایبتی ل باخچی مندااندا پویستی بیاریکردن زیاتر و بیاری و جوی پروردیی حزی زیاتری بوان و باخچک زیاد دکات و ئو وز زیادش ک هیتی خای دبتو.(ژان بیاژ) دت: (مندا فر مک، هلی بخسن) چونک هل خساندن بشک ل پرسی پرورد و فرکردن،لوو هنگاوکانی فرکردنی مندا دستپدکات،وک پرسیکی درژخاینی بردوام،بیه تا هل بمندا ک نخسنرت ناتوانرت پرسی پرورد و فرکردنیش دستپبکین... باخچی مندان (پلیک بئامادکردن و گش پدانی مندا ک لوو برو پلی فربوون یکم هنگاوی سرکوتن دنت) هروها بهرو تواناکانی مندا بهی ئو چالاکییانی ک ل باخچدا بشوی یاری ئنجام ددرت گش دکات و دردکوت.کواتا باخچی مندان هرچند پرگرامی تایبت بخی هیه بام پویست ئوش بزانین ک نابت وک قوتابخان هسوکوت لگ مندااندا بکرت و وانکانیش گونجاو نییه وک ئو وانان بت ک مامستا ل قوتابخان بقوتابیانی دت.کسردانی باخچکان دکیت بینینی هر وانیک ئو استییمان زیاتر بوندبتو کاتک ک ئو مامستایی ل باخچ وان دتو شارزایی تواوی ل شوازی وان وتنو ل باخچدا هبت ،خ ئگر درچووی کلژی پرورد و بشی باخچی مندان بت و حزی زری بئو کاری هبت ئو بدنیاییو سرکوتوو و بو شویه وان دتو و هسوکوت لگ مندااندا دکات ک باخچی مندان دیخوازت.(پیتک ل دروازی چند گیکی وان وتنوو) ناونیشانی ئو چالاکییه یاری ئامز و سرنجاکش بوو ک مامستایان ل (باخچی مندانی دروازه) ی حکومی بسرپرشتی لیژنکانی باخچ ناحکومییکان و بهاوکاری هاوی خنگر و کارگی باخچک پشکش بمامستایانی بابتی شارزایی و چالاکییکانی سرجم باخچ ناحکومییکانی سنوری

بەرەوبەرێتی گشتی پەروەردەی سلێمانی کرا،پێتی(پ) بە سێ جۆگەی جیاواز لە سێ وانەی جیاواز و لە سێ ژووری جیاواز و لەلایەن مامۆستای جیاواز پێشکەش کرا،یەکەمیان بەرگەی چیرۆک کە دوو مامۆستا دەیان وتووە، هەموو ئەو پێداویستییانەیان ئامادەکرد بوو کە لە گۆڕانەوەی چیرۆکەکەدا ناویان دەهات و بە شێوەیەکی جوان و نەرمونیان و بەجووڵەی پێویستەوە مامۆستا چیرۆکەکەی دەگێڕایەوە(پەردە و ملپێچ و پانکە و پرتەقاڵ و پەنیر و پشیلە و پاشا و پەری و پەیڵەو و ئەسپ و باپیرە و داپیرە.....هتد) ئەم وشانە بەکار هاتبوون و وەنەکانیشیان ئامادەکرابوون و مامۆستا لەگەڵ ناوهێنانی هەر یەکەکیاندا وەنەکەی بەرز دەکردەوە.پرسیار و چالاکی بە جووڵەی منداڵیش ئەنجام دەدرا و کە سەرنجت دەدا منداڵان بەپەرۆشەوە تامەزرۆی وانەکە بوون و ئاوەزانی ئەوداوەکانی نێو چیرۆکەکەی مامۆستا بووبوون و لەگەڵ کەسایەتییەکانی ناویدا دەهاتن و دەچوون و هەڵسوکەوتیان دەکرد کەئەمەش سەرکەوتنی مامۆستا لە وانەکەیدا دەسەلمێنێت. مامۆستا لەکاتی گێڕانەوەی چیرۆکەکەیدا هەموو وەنەی ئەو کەسایەتی و شتانەی کە ناویان لە چیرۆکەکەدا هاتبوو بەو چەترەدا هەڵواسیبوو کە بەدەستییەوە بوو لەکاتی گێڕانەویدا دەستی لەدەدان و نیشان منداڵانی دەدا،لەکاتیشادا مامۆستا کەمەک پرسیاری دەربارەی چیرۆکەکە ئاراستەی منداڵان کرد کە منداڵان بەخۆشییەوە وەاڵمیان دەدایەوە و وەک هەستەنگاندنکیش بە بابەتەکەی وابوو.

لە وانەیەکی تر و بەرگەی شانۆ دوو مامۆستای تر بەهەمان شێوە پشتر ئامادەکاری تەواویان بە وانەکە کردبوو،بەجگە لە دانانی ئەو پێداویستییانەی کە وانەکە دەیخواست، یەکێک لە مامۆستاکان وەک داپیرە و بە جل و بەرگی تایبەتی کوردییەوە و وەک داپیرەیەکی سەلار و خان و مان بەخێی و دارکەوە کە کردبووی بەهەزی ئەژنەی بە دەیشتن دەردەکەوت.دوای ئامادەکردنی منداڵەکان بە وانەکە و پشکیینەکی کەم دەرگاکەیان لە داپیرە کردەوە و هاتە ژوورەوە کە بەشێوەیەکی زەر جوان و سەرنجاکێش دەردەکەوت و قسەکانیشی هەر لەسەرەتاوە بەو وشانە دەستپێکرد کە پێتی(پ) ی تێدابوو(پاس، پەردە، پشت، پەنجەرە ، پەڕۆ هەور، ملپێچ، پرتەقاڵ، پەنیر، پشیلە و چەند وشەیەکی تر کە منداڵان بەپەرۆشەوە گوێیان لێگرتبوو و تەماشایان دەکرد.دواتر دانیشت و مامۆستاکەی تر بابەتەکەی تەواوکرد لەرشدا بەهەمان شێوە وەنەی ئەو شتانەی کە داپیرە باسی کردن و پێتی(پ) ی تێدا بوو ئامادەیان کردبوو ..دواتر پرسیاریان لە منداڵەکان کرد و چالاکییشیان ناوە ناوە پێدەکردن تا بەزار نەبن و بەباشی گوێیان لێبگرن. لەناو سینییەکدا کە نیسکی سوری تێدابوو

داوایان لێ منداڵان دەکرد کە وێنەی پیتی(پ) دروست بکەن بەو شتە ورد و ڕەنگاوڕەنگانەی کە بە ئەو مەبەستە ئامادەیان کردبوو، کە ئامۆش هەر یاری بوو،پاشان داوایان لێکردن کە بچنە سەر ئەو مێزانەی کە بەیان ئامادەکردبوون و بەپێی ژمارەی منداڵەکانیش پەداویستییان دابەشبوون بەسەر گروپ تا بە کاغەز وێنەی ئەو پیتزایە دروست بکەن کەخێیان حەزیان لێیەتی،لەسەر کاغەزەکی بازنەیی و وێنەی ئەو شتانەش دانرابوو کە بە دروستکردنی پیتزا پێویستن،وەک(پەنیر،زەیتون،گۆشت،قارچک،تەماتە و شتی تر)وانەکە هەر بەشێوەی یاری بەڕێوە چوو کە منداڵ حەزی پێدەکرد و هەریەکەشیان بووبوون بە بەشێک لەوانەکە کە ئامۆش هەمای سەرکەوتنی مامۆستا دەردەخات.هەروەها مامۆستایان خۆیان پیتزاشیان بە هەنابوون کە منداڵەکان بیخۆن..

لە وانەیەکی تردا بەڕێگەیەکی سەردەمی و جیاواز بەهەی ئامۆری (داتاشۆ)وە بە هەمان پیت(پ)، دوو مامۆستا گشت پێداویستییەکانی وانەکەیان ئامادەکردبوو کە بە وانەکە پێویست بوو ،سەرەتا یەکێک لەمامۆستاکان و ناساندنی خۆیان قسەی کرد و بە یارییەکی وەرزشی دەستی پێکرد و کە ئامۆش زیاتر وای لەمنداڵەکان دەکرد کە حەزیان زیاتر لەوانەکە بێت و ئەو وزە زیادەش کەتیاندایە بەشێوەیەکی دروست و پەروەردەیی خاڵی ببەتەوە.ئیتر لەڕێگەی داتاشۆە کەمەک وێنەیان نیشان منداڵان دا کە وشەکانیان پیتی(پ)یان تێدابوو لەهەمان کاتیشدا شتەکان نزیک بوون لە منداڵ و بەشێکیشیان لە ژینگەی باخچە و ژوورەکەدا هەبوون (پانکە،گۆپ، ملپێچ، پەردە.....) هەندێک شتی تریش وەک (پشیلە، پەنگ،پیتزا، پرتەقاڵ، پەنیر،.....) کە وێنەکانیشان بەتەکەیی لەسەر مێزێک دانرابوون دوای نیشان دانیان بەداتاشۆ داوایان لە منداڵەکان دەکرد کە چییان بینیوە بێن وێنەکەی لەڕدا بدەزنەوە کەوەک یارییەکی خۆشیش وابوو،هەم تەرکیزیشیان زیاتر بەهێز دەبوو،ئەوەی جێگەی سەرنج بوو کە جوانی زیاتری دەدا بە وانەکە ،مامۆستایان سەرەتا خۆیان منداڵەکیان هەستان بە دەزینەوەی وێنەی یەکێک لەو شتانەی کە بینیویەتی دواتر بە منداڵەکەیان دەوت خەت یەکێک بانگ بکە با ئەو شتەکەی تر بدەزێتەوە ،بەهەمان شێوە منداڵەکەی تریش هەمان ڕێگەی بەکار دەهێنا،چالاکی و هاندان لەوانەکەدا هەبوو تا منداڵان هەست بەبەزاری نەکەن و چێژی زیاتر لەوانە یاری ئامێزەکەیان وەربگرن .

مامۆستایان بەپێی ژمارەی منداڵەکان قاپی ڕەنگ پرتەقاڵییان ئامادەکردبوو لە ناویدا بەشێوەی کون کون پیتی(پ) یان نووسیبوو،کەمێک شتی جیاواز و ڕەنگاوڕەنگیان ئامادەکردبوو،وەک قەسەبی بەراو،کاغەزی ڕەنگاو ڕەنگ،گوێی بچوک بچوک و شتی تر ،هەر

منداڵ و قاپکیان دانێ بە ئاوەی بەئارەزووی خۆیان حەز بەچ دەکەن لەو پیتی (پ) لەناو قاپکەدا پێ بکەنەوە کە ئامانج هەر وەک یاری وابوو.هەروەها سینیەکی بچوک پاقلاوشیان هێنا و بە منداڵکانیان وت کە دەزانێت ئەم شیرینییە ناوی چییە و بە پیتی (پ) دەست پێبدەکات، هەندێک شتیان وت و یەکێک لە منداڵکان وتی پاقلاوە، کە مامۆستا خۆی دروستی کردبوو.کە دواتر دابەشی دەکرد بەسەریاندا.

ئاوەی پێشکەش کرا بوو مایەی سەرنجی مامۆستایانی ئامادە بوو،سودی زۆریان لەوەرگرت ،لەڕاستیدا ئەنجامدانی ئەم جۆرە چالاکییانە پەرەی زیاتر بە پرسەی پەروەردە و دواتر فێرکردن دەدات و ئەوشمان بەڕوونی پێدەڵێت کە وانە وتنەوە لەباخچەدا هەر زۆر جیاوزترە لە وانە وتنەوە لە قوتابخانەدا و یاری و چالاکی زۆرتر پێویستە لەناو وانەکاندا ئەنجام بدرێت و ڕەگەزی جیاوازیش بەکار بهێنرێت لە وتنەوەی وانەکاندا و لەهەمان کاتیشدا مامۆستا دەتوانێت سەلیقە و توانا و لێهاتوویی خۆیشی تێکەڵ چالاکی و هەنگاوەکانی وانەکە بکات تا تایبەتمەندی خۆیشی پێوە دیاربێت و سەرکەوتنی خۆی مسۆگەر بکات..مامۆستا و پەروەردەکار عەزیز ئالانی لەبابەتێکدا دەربارەی سودەکانی یاریکردنی منداڵ ووددەکاتە مامۆستایانی باخچەی منداڵان و قوتابخانە بنەڕەتییەکانیش و دەڵێت: (پێویستە یاری بشێ سەرکییەکەی مانەوەی منداڵ بێت لە باخچە و قوتابخانە،تەنانەت دەبێت فێرکردنی پیت و ژمارەکانیش بە منداڵانی باخچەی منداڵان هەر لەڕێی یاری و شانۆگەری و ئەنیمەیشن و وەرزش و گۆرانی و وێنەکێشانەوە بێت،نەک وانە وتنەوەی پڕ و شەوازی کلاسیکی).چونکە لەڕێی یاریەوە منداڵ کەمەک سود وەردەگرێت ،وەک مامۆستا عەزیز ئالانی لە هەمان نوسیندا دەستنیشانی کردوون، گرنگترینیان(چێژ وەرگرتن و دەخشی وبەهەزکردنی توانای هزری و بیرکارهێنانی هەست و توانا شاراوەکان وفێربوونی هونەری نواندن و بەهەزکردنی جەستەو توانای جەستەیی و توانای مەشک و بیرکاری و کرانەوەی کەسایەتی وبەهەزکردنی توانای داهێنان و توانای چارەسەرکردنی کێشەکان.....)

لەکۆتاییدا دەستخۆشیمان بە هاوڕێی ڕەخنەگر و کارگێڕی و مامۆستایان و فەرمانبەرانی باخچەی منداڵانی دەروازەی حکومی بەتایبەتی ئەو مامۆستایانەی کە وانەکانیان پێشکەش کرد.هیوادارین کە مامۆستایانی ئامادەبووی باخچە ناحکومییەکانیش سودیان لەم چالاکییە وەرگرتبێت و بتوانن بشێوەیەکی باش لە باخچەکانی خۆیاندا پیادەی بکەن و بکاری بهێنن. ئامانج هەوڵدەدین کە دەروازەی چالاکی لەم شێوەیە زیاتر بە هەمووان بکەینەوە و وەک خەمخۆر و دەسزی بواری پەروەردە و فێرکردن خزمەتی خەمان بکەین بە سەرجەم مامۆستایانی ئازیز.منیش وەک سەرپەرشتیار و شاعیرێک لەکاتی بینینی

وانکاندا ئم چند دم نوسی و لکتاییدا لگ چند
نمایی‌ک بـ مامستایانم خوندو:
ئمـــ پیتکی تـــازـ...لـ نو باخچی دروازـ
بـ چیرک و بـــ شـــانـ...جـــــارکیش بـداتاشـ
بوو بـ هـــاوی مندانـ...یک یک ئوانی دـدوان
بـچـــالاکی و هـــاندانی...یاری و جوـ و گـــــرانی
مامستاکـــــان بـجوانی...زر بـنـــــرم و نیـــــانی
ژوور بوو بـ شاری یاری...هـر خـــــشی لـدباری

۱۳/۱/۲۰۲۳

علی حمشید
سرپرشتیاری پروردیی

تبینی:
بـ ئم نووسینـ سودم لـمانـ ورگرتوو:
• نووسنکی مامستا عزیز ئالانی کـ لـ فیسبوککی خیدا بـاوی کردتو.
• گڤاری پروردـ و زانست...ژمارـ(۳)سالی (۲) بـهاری ۱۹۷۲.
• پروردی هـــــونر..بـ بـــــاخچی منـــــدانـ...بـری مامستا...ئامادکردنی مامستا خلیل علی عبدوا..

وژیی... دشاد تاقانـ

خیاـ و واقیعی شیعری..
دوو چمکی سرکی ناو برهمی شیعریـ، ئایا کی بیرککـ ئندشییـ واتا هبستراوـ لـاستیدا بوونی نیـ تنها لـو یکدگرنوـ لکچواندنـ یان ووداوکی استقینـ و لقابی شیعردرایتوـ. زربی کاتان شاعیر خیاـیـ و کمتر واقیعیـ، بوـ جوانترین وـنای شیعری لمزندی خونر دروست دکا چونکـ مودای ئندشـ و بیری فراوانـ چت بووـ دتوانی برهمی بینی ئوجا بوای پدکرـ یان نا ئاساییـ و هموو دـن: هرشیعرـ. بـام واقیع سنوردارـ هنیار ناتوانی تراتن لناو باگاوندی وشکانی بکات.

هنراو..
خی بداووکردنی وشکان لاایی سته و هنینویان، پ لبیر و ئندشی ساکاری برچاوی ندیتراو بام بینینی خونر و درک پکردنی لردا دبت پیامکی گیشتووی هنیارک.

تگیشتنی خونر پیامی هنر..
جوانبینی خونر واتا خدزینو لکی شیعرک یا کپل و دکیش نرخاندنی توانای نوسینی شیعری هنیارکی.

هست و نست..
دکر شاعیرک هستی خی بنوستو سرتاپای شیعرکی هاوبندی ژیانی خی بی واتا باسی خی بکات بام ئگر باسی خی نکرد و هستی خی نبوو خونر خی تدا دزیو ئوا دبت نست.

هنیار خی دنوستو؟
مرج نی، هندک درن: هرچی دینوسی هستی بیر و سزی خیتی.
هندکیش درن: شاعیر لتوانا و بردوامیدا لباری دروونی شیعری دژی وک پیشور هموو بیرکیک دنوستو کهرگیز باری تایبتی خی نی.

جرکانی شیعر..
واتا بیرکی کام بوار لدداری، نیشتمانی، سیاسی، فلسفی...تد. هرکامیانبی خونری خی هی و دیخونتو بام شیعری گرانی تایبتمندیک پویستی بهست و توانستی هونری.

شیعر پیشی؟
مادام بیرک و داهنانی تدای جگ لتوانامندی وژیی و وانبژی لسر خرمانی زوندی وش پیشوری وکو هموو پیشکان ئگر پارشی پ پیدا نکر.

دشاد تاقان

هەورەکی پەرت.. عارف کوردە

گوم..
بەمیوزیکی دەنگی تۆ
ئەزرینگێتەوە
هەندە جار،
خەمبار ئەبم
هەندە جاریش، شاگەشکە
بەیە.. سەما ئەکەم و
زەر بەکوێیش ئەگریم
تێناگەم؟
ئاوازی هیچ بارانێک
دڵخۆشم ناکات و
شەماڵێکیش. فێنکم ناکاتەوە
گڵۆپێکی هەندە گەرمە..
مەگەر خەم،
لەقوڵاو هەڵکەشم..
هەرچی ئەکەم
پارچە شکاوەکانی
خەمم پێکەناکرێتەوە
لەتەش ئەڵوانم..
خەکێک لەناو مشتدایە!
ئەرێ چیبکەم؟
چۆن خەم بپارێزم؟
خۆ چوار بەکەت هەن
لە هەرچواریان
پێن لەبەرد..
ئاوێنەی دەم،
کوت.. کوت
خۆنەکانم.. پارچە.. پارچە
هەورەکی پەرت.. پەرتم
ئێستەم، دابکەمە باران.

عارف کوردە